

HOOFDSTUK 13

DIERENWELZIJN

Foto : © Xavier Claes

Meer informatie op:
<https://leefmilieu.brussels/dierenwelzijn>

Dit hoofdstuk is bijgewerkt tot de bepalingen die in werking zijn getreden op 1 december 2020

INHOUDSTAFEL

VOORNAAMSTE WETSBEPALINGEN	4
DOEL VAN DE WETGEVING	5
VOORNAAMSTE VERPLICHTINGEN	5
A. Het houden	5
1) Algemene verplichtingen	5
2) Bijzondere verplichtingen voor instellingen voor dieren	7
B. Specifiek voor verhandeling.....	9
1) Algemene voorwaarden en publiciteitsvoorwaarden.....	9
2) Specifieke voorwaarden	10
C. Dierproeven.....	10
1) Erkenning, identificatie en register	11
a. Erkenning.....	11
b. Identificatie en register	12
b.1. Identificatie.....	12
b.2. Registratie.....	13
2) Organisatie van de inrichting van een gebruiker, fokker of leverancier	13
a. Zorgen	13
b. Verantwoordelijke persoon	13
c. Personeelsbezetting	14
d. Dierenwelzijnsceel	14
3) Beoordeling en vergunning van projecten en statistieken.....	14
4) Proefvoorwaarden	15
a. Voorwaarden betreffende de herkomst van de proefdieren	15
a.1. Herkomst en afwijkingen	15
b. Voorwaarden betreffende het proefdoel.....	16
c. Voorwaarden betreffende het verloop van de proef	17
d. Beheer van de dieren na afloop van een proef	18
d.1. Einde van de proef	18
d.2. Voorwaarden voor hergebruik	18
d.3. Adopteren of vrijlaten in een geschikte habitat of dierhouderijsysteem	18
D. Vervoer	19
E. Invoer en doorvoer	20
F. Doden van dieren	20
G. Ingrepen op dieren	22
H. Dierentuinen.....	22
CONTROLE	23
INBREUKEN	24
A. Het houden	24
B. Verhandeling	25
C. Dierproeven.....	26
D. Vervoer	29

E. Invoer en doorvoer	29
F. Doden van dieren	29
G. Ingrepen op dieren	30
H. Dierentuinen.....	30
ANDERE OVERTREDINGEN	31
SANCTIES.....	32
A. Strafrechtelijke sancties	32
B. Administratieve sancties	33

VOORNAAMSTE WETSBEPALINGEN

De voornaamste wetsbepalingen ter zake zijn de volgende:

- Wetboek van inspectie, preventie, vaststelling en bestraffing van milieumisdrijven, en milieuaansprakelijkheid (hierna "Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid")¹;
- Wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren (hierna 'de wet op het dierenwelzijn')²;
- Verordening (EG) nr. 1/2005 van de Raad van 22 december 2004 inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten en tot wijziging van de Richtlijnen 64/432/EEG en 93/119/EG en van Verordening (EG) nr. 1255/97³ (hierna 'verordening inzake dierenvervoer');
- Verordening (EG) nr. 1099/2009 van de Raad van 24 september 2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden⁴ (hierna 'verordening inzake het doden van dieren'); en het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 9 februari 2017 betreffende de bescherming van dieren bij het slachten en doden;
- Verordening (EU) 2017/625 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 betreffende officiële controles en andere officiële activiteiten die worden uitgevoerd om de toepassing van de levensmiddelen- en diervoederwetgeving en van de voorschriften inzake diergezondheid, dierenwelzijn, plantgezondheid en gewasbeschermingsmiddelen te waarborgen, tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 999/2001, (EG) nr. 396/2005, (EG) nr. 1069/2009, (EG) nr. 1107/2009, (EU) nr. 1151/2012, (EU) nr. 652/2014, (EU) 2016/429 en (EU) 2016/2031 van het Europees Parlement en de Raad, de Verordeningen (EG) nr. 1/2005 en (EG) nr. 1099/2009 van de Raad en de Richtlijnen 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG en 2008/120/EG van de Raad, en tot intrekking van de Verordeningen (EG) nr. 854/2004 en (EG) nr. 882/2004 van het Europees Parlement en de Raad, de Richtlijnen 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG en 97/78/EG van de Raad en Besluit 92/438/EEG van de Raad⁵ (hierna: "Verordening 2017/625"); en
- De uitvoeringsbesluiten van de wet op het dierenwelzijn, en meer bepaald:
  - Koninklijk besluit van 1 maart 2000 inzake de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren⁶;
  - Koninklijk besluit van 2 september 2005 betreffende het welzijn van dieren gebruikt in circussen en rondreizende tentoonstellingen⁷;
  - Koninklijk besluit van 27 april 2007 houdende erkenningsvoorwaarden voor inrichtingen voor dieren en de voorwaarden inzake de verhandeling van dieren (hierna: "besluit erkenning en verhandeling")⁸;
  - Koninklijk besluit van 16 juli 2009 tot vaststelling van de lijst van niet voor productiedoeleinden gehouden zoogdieren die gehouden mogen worden⁹;
  - Koninklijk besluit van 3 augustus 2012 betreffende het meerjarenplan voor de sterilisatie van katten¹⁰;
  - Koninklijk besluit van 29 mei 2013 betreffende de bescherming van proefdieren (hierna: "proefdierenbesluit")¹¹;
  - Koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden¹²;
  - Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 7 juli 2016 betreffende de identificatie en registratie van katten; en
  - Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de lijst van reptielen die gehouden mogen worden en de minimumnormen voor het houden ervan¹³.

¹ Ordonnantie van 25 maart 1999, vroeger getiteld 'Ordonnantie betreffende de opsporing, de vaststelling, de vervolging en de bestraffing van misdrijven inzake leefmilieu' (B.S., 24 juni 1999), zoals hernoemd en gewijzigd door de ordonnantie van 8 mei 2014 (B.S., 18 juni 2014).

² B.S., 3 december 1986.

³ PBEU, L 3 van 25 januari 2005, p. 86.

⁴ PBEU, L 303/1 van 18 november 2009, p.1.

⁵ PBEU, L 95 van 7 april 2017, p.1.

⁶ B.S., 6 mei 2000.

⁷ B.S., 12 september 2005.

⁸ B.S., 6 juli 2007.

⁹ B.S., 24 augustus 2009.

¹⁰ B.S., 28 augustus 2012.

¹¹ B.S., 10 juli 2013.

¹² B.S., 27 juni 2014.

¹³ B.S., 3 december 2020.

DOEL VAN DE WETGEVING

De wetgeving ter zake is erop gericht het respect voor het dierenwelzijn te waarborgen.

VOORNAAMSTE VERPLICHTINGEN

A. Het houden

1) Algemene verplichtingen

Het is in wezen verboden dieren te houden die niet behoren tot de soorten of categorieën vermeld op een lijst opgesteld door de Regering¹⁴. Bij uitzondering kunnen evenwel ook dieren worden gehouden van andere soorten of categorieën dan die vastgelegd door de Regering:

- in dierentuinen¹⁵;
- in laboratoria¹⁶;
- door particulieren¹⁷:
  - op voorwaarde dat ze bewijzen kunnen voorleggen dat de dieren werden gehouden voor de inwerkingtreding van de lijst met dieren die gehouden mogen worden (voor 1 oktober 2009, voor zoogdieren en voor 1 juni 2021 voor reptielen)¹⁸; of
  - indien ze in het bezit zijn van een erkenning afgeleverd door de minister bevoegd voor dierenwelzijn, op advies van het comité van deskundigen opgericht door de minister¹⁹;
- door dierenartsen, voor zover het dieren van derden betreft die tijdelijk gehouden worden voor diergeneeskundige verzorging²⁰;
- door dierenasielen, voor zover het een verblijf betreft van dieren die in beslag zijn genomen, waarvan afstand werd gedaan of die aangetroffen werden zonder dat de houder ervan geïdentificeerd kon worden²¹; of
- door handelszaken voor dieren, voor zover zij de dieren gedurende korte tijd houden en voor zover vooraf een schriftelijke overeenkomst werd gesloten met dierentuinen, laboratoria of particulieren²².

Fotos : © Xavier Claes

De dieren moeten ook gehouden worden volgens de voorwaarden vastgelegd in de toepasbare wet- en regelgeving voor de dieren in kwestie. Zo :

- moet ieder persoon die een dier houdt, verzorgt of te verzorgen heeft:
  - de nodige maatregelen nemen om het dier een in overeenstemming met zijn aard, zijn fysiologische en ethologische behoeften, zijn gezondheidstoestand en zijn graad van ontwikkeling, aanpassing of domestikatie, aangepaste voeding, verzorging en huisvesting te verschaffen²³;

¹⁴ Artikel 3bis, § 1, van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met het koninklijk besluit van 16 juli 2009 tot vaststelling van de lijst van niet voor productiedoeleinden gehouden zoogdieren die gehouden mogen worden (B.S., 24 augustus 2009) en het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de lijst van reptielen die gehouden mogen worden en de minimumnormen voor het houden ervan (B.S., 3 december 2020).

¹⁵ Artikel 3bis, § 2, 1°, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁶ Artikel 3bis, § 2, 2°, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁷ Artikel 3bis, § 2, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁸ Artikel 3bis, § 2, 3°, a), van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met het koninklijk besluit van 16 juli 2009 tot vaststelling van de lijst van niet voor productiedoeleinden gehouden zoogdieren die gehouden mogen worden en het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de lijst van reptielen die gehouden mogen worden en de minimumnormen voor het houden ervan (B.S., 3 december 2020).

¹⁹ Artikel 3bis, § 2, 3°, b) van de wet op het dierenwelzijn.

²⁰ Artikel 3bis, § 2, 4°, van de wet op het dierenwelzijn.

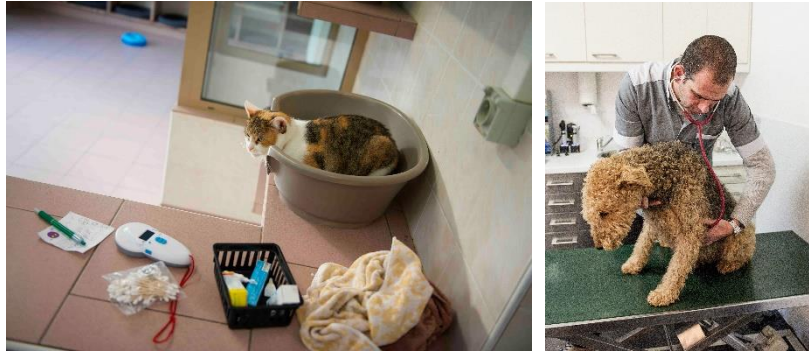
²¹ Artikel 3bis, § 2, 5°, van de wet op het dierenwelzijn.

²² Artikel 3bis, § 2, 6°, van de wet op het dierenwelzijn.

²³ Artikel 4, § 1, 2/1 en 3, van de wet op het dierenwelzijn.

- de bewegingsvrijheid van het dier verzekeren om te voorkomen dat het aan vermijdbare pijn, lijden of letsels is blootgesteld²⁴;
- de maatregelen treffen opgelegd door de ambtenaren belast met het toezicht op de naleving van deze verplichtingen²⁵; en
- de bijkomende voorwaarden naleven die de Regering kan voorschrijven voor bepaalde diersoorten of -categorieën²⁶;

Fotos : © Xavier Claes

- is het verboden dieren te houden en/of te gebruiken in circussen en reizende tentoonstellingen²⁷, met uitzondering van de gedomesticeerde dieren uit de lijst opgesteld door de Regering²⁸, en dat volgens voorwaarden bepaald door deze laatste²⁹; en
- is ieder persoon die een zwervend, verloren of achtergelaten dier opvangt, verplicht dit binnen de vier dagen toe te vertrouwen aan het gemeentebestuur van de plaats waar hij het dier heeft opgevangen of dat van zijn woonplaats³⁰.

Er gelden bovendien identificatie-, registratie- en sterilisatieverplichtingen voor honden en katten, meer bepaald de volgende:

- behoudens bepaalde uitzonderingen³¹ moet de verantwoordelijke van een hond of kat zijn dier laten registreren en identificeren, bij honden voor de leeftijd van acht weken³² en bij katten voor de leeftijd van twaalf weken³³, en hoe dan ook het dier laten identificeren en registreren alvorens het in de handel wordt gebracht³⁴. De registratie is echter niet verplicht voor honden die geboren zijn bij de kweker en binnen de acht dagen na identificatie verhandeld zijn aan een erkende kwekerij of naar het buitenland, of honden afkomstig uit het buitenland die binnen de acht dagen na het afwerken van de identificatieprocedure verhandeld zijn naar het buitenland.³⁵ Honden en katten afkomstig uit het buitenland en ouder dan acht weken op het moment dat ze worden binnengebracht in België, moeten evenwel geregistreerd worden binnen de acht dagen na hun aankomst³⁶.

Foto : © Xavier Claes

Deze registratie moet gebeuren via DogID voor honden (www.dogid.be) of via CatID voor katten (www.catid.be).

²⁴ Artikel 4, § 2, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁵ Artikel 4, § 5, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁶ Artikel 4, § 4, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁷ Artikel 6bis van de wet op het dierenwelzijn.

²⁸ Artikel 6bis van de wet op het dierenwelzijn gecombineerd met artikel 3 en met de bijlage van het koninklijk besluit van 2 september 2005 betreffende het welzijn van dieren gebruikt in circussen en reizende tentoonstellingen (B.S., 12 september 2005).

²⁹ Artikelen 6 en 6bis van de wet op het dierenwelzijn gecombineerd met het koninklijk besluit van 2 september 2005 betreffende het welzijn van dieren gebruikt in circussen en reizende tentoonstellingen.

³⁰ Artikel 9, § 1, eerste lid 1 van de wet op het dierenwelzijn.

³¹ Artikel 2 van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden en artikel 2 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 7 juli 2016 betreffende de identificatie en registratie van katten.

³² Artikel 4, § 1, eerste lid van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden.

³³ Artikel 3 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 7 juli 2016 betreffende de identificatie en registratie van katten.

³⁴ Artikel 4, § 1, tweede lid, van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden en artikel 3 van het koninklijk besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 07/07/2016 betreffende de identificatie en registratie van katten

³⁵ Artikel 4, § 2, en artikelen 28 tot 29 van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden.

³⁶ Artikel 4, § 3, van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden ; artikel 5 van het koninklijk besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 07/07/2016 betreffende de identificatie en registratie van katten

- bij elke verandering van verantwoordelijke bezorgt de overdrager binnen de acht dagen³⁷ de gegevens van de nieuwe verantwoordelijke aan de dienst bevoegd voor dierenwelzijn (in de praktijk: via DogID of CatID);
- de verantwoordelijke moet daarnaast elke wijziging van zijn gegevens of het overlijden van zijn hond of kat zo snel mogelijk melden aan de dienst bevoegd voor dierenwelzijn (in de praktijk: via DogID of CatID)³⁸;
- wanneer het identificatiemiddel aangebracht op de hond (meer bepaald de microchip, of voor de inwerkingtreding van de wetgeving die hierin voorziet, de tatoeage) of de kat (meer bepaald de microchip) niet meer leesbaar is, dan moet de verantwoordelijke de hond of de kat zo snel mogelijk opnieuw laten identificeren³⁹.
- bovendien mag niemand - met uitzondering van dierenasielen⁴⁰ - ten kosteloze of bezwarende titel een hond of kat verwerven die niet geïdentificeerd en geregistreerd is en niet vergezeld gaat van het bewijs van identificatie en registratie⁴¹.

Behalve voor katten bestemd voor het kweken door een erkende kweker, moet elke verantwoordelijke bovendien zijn kat laten steriliseren (i) voor de leeftijd van 6 maanden, indien de kat geboren is na 1 januari 2018 of als het gaat om een kat binnengebracht op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van minder dan vijf maanden oud; (ii) voor 1 juli 2018 indien de kat is geboren voor 1 januari 2018; of (iii) binnen een termijn van 30 dagen als het gaat om een kat binnengebracht op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van meer dan vijf maanden oud⁴².

Tot slot is het bezit van dieren uitsluitend of voornamelijk voor de productie van pels verboden⁴³. Ook het dwangvoederen van dieren is verboden⁴⁴. Het is eveneens verboden om in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op kermis attracties uit te baten of te organiseren waarin pony's en paarden worden gebruikt om het publiek te vermaken⁴⁵.

2) Bijzondere verplichtingen voor instellingen voor dieren

Met '**instelling voor dieren**' wordt bedoeld een hobbykwekerij, een professionele kwekerij of een handelskwekerij van honden of katten, een dierenasiel, een dierenpension of een handelszaak voor niet-voedselproducerende dieren⁴⁶, onder voorbehoud van enkele nuances⁴⁷.

Met '**hondenkwekerij**' en '**kattenkwekerij**' wordt bedoeld, een instelling waarin teven/kattinnen voor de kweek worden gehouden en waar honden/katten worden verhandeld alleen uit eigen nesten of ook uit nesten van andere kwekerijen, die voldoen aan de wettelijke bepalingen (kweker-handelaar)⁴⁸. Onder "kweker-handelaar" wordt verstaan hij die nesten verhandelt afkomstig uit andere kwekerijen dan de zijne⁴⁹.

Met '**dierenasiel**' wordt bedoeld een al dan niet openbare instelling die beschikt over de gepaste inrichtingen om onderdak en de nodige zorgen te verschaffen aan verloren, achtergelaten, verwaarloosde, in beslag genomen of verbeurdverklaarde dieren⁵⁰.

Met '**dierenpension**' wordt bedoeld een instelling waar gedurende beperkte tijd en tegen vergoeding, onderdak en nodige zorgen aan door hun eigenaar toevertrouwde honden of katten worden verleend⁵¹.

Met '**handelszaak voor dieren**' wordt bedoeld een instelling, met uitzondering van het landbouwbedrijf, al dan niet toegankelijk voor het publiek, waar dieren worden gehouden met het

³⁷ Artikel 26 van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden ; artikel 16, § 1, van het koninklijk besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 07/07/2016 betreffende de identificatie en registratie van katten

³⁸ Artikel 30 van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden; artikel 16, §§ 2 en 3 van het koninklijk besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 07/07/2016 betreffende de identificatie en registratie van katten

³⁹ Artikel 36, § 1 van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden; artikel 13 van het koninklijk besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 07/07/2016 betreffende de identificatie en registratie van katten

⁴⁰ Zie artikel 21, § 2, tweede lid, *a contrario*, van het besluit erkenning en verhandeling.

⁴¹ Artikel 6, § 3, van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden ; artikel 4 van het koninklijk besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 07/07/2016 betreffende de identificatie en registratie van katten

⁴² Artikel 4bis van het koninklijk besluit van 3 augustus 2012 betreffende het meerjarenplan voor de sterilisatie van huiskatten.

⁴³ Artikel 9bis van de wet op het dierenwelzijn.

⁴⁴ Artikel 9ter van de wet op het dierenwelzijn.

⁴⁵ Artikel 6ter van de wet op het dierenwelzijn.

⁴⁶ Artikel 1bis, 1°, van het besluit erkenning en verhandeling. Zie ook artikel 5, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

⁴⁷ Krachtens artikel 1bis, 1° van het besluit erkenning en verhandeling slaat deze definitie niet op de instellingen die, wat levende dieren betreft, uitsluitend ongewervelden of vissen verkopen die als visvangers dienen en/of levende vissen gehouden in bassins en bestemd om in vijvers te leven.

⁴⁸ Artikel 3, 1° en 2°, van de wet op het dierenwelzijn.

⁴⁹ Artikel 1bis, 1°/3 van het besluit erkenning en verhandeling.

⁵⁰ Artikel 3, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

⁵¹ Artikel 3, 4°, van de wet op het dierenwelzijn.

doel ze te verhandelen⁵². Instellingen waar dieren worden gehouden om ze **in de handel te brengen**, foren en kermissen worden beschouwd als handelszaken⁵³. In overeenstemming met de bovenstaande definitie van 'handelszaak voor dieren' betreft het enkel niet-voedselproducerende dieren.

Met '**markt**' wordt bedoeld een officieel erkende plaats waar verzamelingen van dieren worden gehouden met het doel die te verhandelen⁵⁴.

De voorwaarden die moeten worden nageleefd in het kader van zijn erkende activiteiten kunnen worden samengevat als volgt. Alle vereiste maatregelen moeten worden getroffen om voeder⁵⁵, verzorging⁵⁶ en een verblijf⁵⁷ te verstrekken aangepast aan de noden van het dier dat in de inrichting gehouden wordt.

In alle instellingen voor dieren die een erkenning nodig hebben, moet de beheerder en/of de verantwoordelijke voor de inrichting alle bijzondere voorwaarden naleven op het vlak van uitrusting en afmetingen van de verblijven, gezondheidsnormen en verzorging, voeding en veterinaire opvolging⁵⁸.

Er gelden bovendien, naargelang de soort, bijzondere regels voor het houden van honden, katten, kleine zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën en aquariumvissen⁵⁹.

Fotos : © Xavier Claes

Er gelden uiteenlopende exploitatievoorwaarden naargelang het gaat om honden- of kattenkwekerijen, dierenasielen of dierenpensions;

- de verantwoordelijken van hobby- of professionele kwekerijen van honden of katten moeten meer bepaald een inventaris aanleggen en foksteekkaarten bijhouden, en de verbodsbepalingen naleven die gelden op het vlak van kruising en fokken⁶⁰;
- de verantwoordelijken van dierenasielen moeten meer bepaald een register bijhouden, trachten de dieren te vervangen nadat werd nagegaan of ze een identificatieteken dragen en voor honden, de kandidaat-adoptanten gepast adviseren⁶¹; en
- de verantwoordelijken van dierenpensions moeten in het bijzonder nagaan of de dieren die hen worden toevertrouwd de vereiste vaccinaties hebben gekregen alvorens een verblijfsovereenkomst af te sluiten met de eigenaar⁶².

Tot slot gelden bij het overdragen van een hond of een kat aan een asiel in het bijzonder de volgende regels:

- de verantwoordelijke van het asiel laat een zwervend, verloren of achtergelaten dier niet op zijn naam registreren vooraleer de termijn van vijftien dagen waarbinnen het ter beschikking van zijn eigenaar moet blijven, is verstreken⁶³;

⁵² Artikel 3, 5°, van de wet op het dierenwelzijn.

⁵³ Artikel 1bis, 1°, tweede lid, van het besluit erkenning en verhandeling. Markten maken overigens rechtstreeks deel uit van de instellingen die een erkenning vereisen volgens artikel 5, § 1 van de wet op het dierenwelzijn.

⁵⁴ Artikel 3, 6°, van de wet op het dierenwelzijn.

⁵⁵ Artikel 5 § 2, van het besluit erkenning en verhandeling.

⁵⁶ Artikel 5 § 1 en § 5, van het besluit erkenning en verhandeling.

⁵⁷ Artikel 4 § 1 en § 2, van het besluit erkenning en verhandeling.

⁵⁸ Artikelen 9 tot 12 van het besluit erkenning en verhandeling.

⁵⁹ Artikelen 13 tot 16 van het besluit erkenning en verhandeling. Zie ook het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 26 november 2020 betreffende de lijst van reptielen die gehouden mogen worden en de minimumnormen voor het houden ervan.

⁶⁰ Artikelen 18 tot 19/1 van het besluit erkenning en verhandeling.

⁶¹ Artikel 20 tot 22 van het besluit erkenning en verhandeling.

⁶² Artikelen 23 en 24 van het besluit erkenning en verhandeling.

⁶³ Artikel 31 van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden; artikel 17, § 1, van het koninklijk besluit van 07 juli 2016 betreffende de identificatie en de registratie van katten

- geen enkele hond of kat verlaat het asiel zonder te zijn geïdentificeerd en geregistreerd volgens de vastgelegde vormen⁶⁴; en
- een niet-geïdentificeerde en/of niet-geregistreerde hond of kat wordt slechts teruggegeven aan zijn verantwoordelijke nadat het dier op zijn naam is geïdentificeerd en/of geregistreerd, en de registratie ten laste van hem is ⁶⁵.

B. Specifiek voor verhandeling

Voor de verhandeling van dieren voorziet de wet dierenwelzijn een reeks voorwaarden (algemene voorwaarden en publiciteitsvoorwaarden) aangevuld met voorwaarden voorzien in het besluit erkenning en verhandeling. Dit laatste besluit bepaalt ook specifieke voorwaarden voor erkende instellingen voor dieren.

Om een instelling voor dieren uit te baten moet de uitbater van de instelling een erkenning verkrijgen van de minister of staatssecretaris die bevoegd is voor dierenwelzijn⁶⁶. Deze erkenning wordt slechts verleend en behouden als de voorwaarden vastgelegd door de Regering zijn nageleefd⁶⁷.

Sommige van deze instellingen moeten het voorwerp uitmaken van een voorafgaande aangifte⁶⁸ of een milieuvergunning⁶⁹ om te kunnen worden uitgebaat.

1) Algemene voorwaarden en publiciteitsvoorwaarden

Voor elke verhandeling van dieren (al dan niet in een inrichting) gelden in het bijzonder de volgende voorwaarden:

- voor het gratis of onder bezwarende titel afstaan van dieren aan personen jonger dan 16 jaar is de uitdrukkelijke toelating nodig van de personen die over hen het ouderlijke gezag of de voogdij uitoefenen⁷⁰;
- het is verboden een kredietovereenkomst te sluiten met het oog op de aankoop van een gezelschapsdier⁷¹;
- het is verboden reclame te maken voor de verhandeling van diersoorten waarvan het houden verboden is⁷². Reclame voor de verhandeling van dieren die wel gehouden mogen worden is alleen toegelaten indien het gaat om reclame in een gespecialiseerd tijdschrift of op een gespecialiseerde website, behalve voor reclame afkomstig van een erkend dierenasiel of een erkende honden- of kattenfokker met het oog op het verhandelen van de honden of katten geboren in zijn fokkerij⁷³;
- de verhandeling van zwervende, verloren, achtergelaten, onwettig ingevoerde, onwettig gehouden dieren of dieren die een amputatie ondergingen die verboden was op het moment dat ze werd verricht, is verboden, evenals de verhandeling van niet-gespeende of te vroeg gespeende zoogdieren⁷⁴; en
- er moet correcte informatie verstrekt worden over het verkochte dier⁷⁵;

De verhandeling (al dan niet in een inrichting) van honden of katten is bovendien gebonden aan de volgende voorwaarden:

- het is verboden honden jonger dan 7 weken en katten jonger dan 13 weken te verhandelen, of katten en honden die niet overeenkomstig de wettelijke voorschriften werden geïdentificeerd en geregistreerd of zonder overeenstemmend wettelijk voorgeschreven identificatie- en registratiedocument⁷⁶;

⁶⁴ Artikel 32, § 1, van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden; zie artikel 17 van het koninklijk besluit van 07 juli 2016 betreffende de identificatie en de registratie van katten

⁶⁵ Artikel 32, § 2, van het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden; artikel 17, §§ 2 en 3, van het koninklijk besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 07/07/2016 betreffende de identificatie en registratie van katten

⁶⁶ Artikel 5, § 1 van de wet op het dierenwelzijn; artikel 2, § 1 van het besluit erkenning en vervanging.

⁶⁷ Artikel 5, § 2 van de wet op het dierenwelzijn; artikel 3 van het besluit erkenning en vervanging.

⁶⁸ Zie rubriek 10A van de lijst met ingedeelde inrichtingen.

⁶⁹ Zie rubriek 10B en 10C van de lijst met ingedeelde inrichtingen.

⁷⁰ Artikel 11 van de wet op het dierenwelzijn.

⁷¹ Artikel 10bis van de wet op het dierenwelzijn.

⁷² Artikel 11bis van de wet op het dierenwelzijn.

⁷³ Artikel 27/1 van het besluit erkenning en vervanging. Deze publiciteitsvoorwaarden worden eveneens gepreciseerd in artikel 27/2 van het erkenningsbesluit. Zie ook artikel 11bis van de wet dierenwelzijn.

⁷⁴ Artikel 27, §§ 1 en 2, en artikel 28 van het besluit erkenning en verhandeling.

⁷⁵ Artikel 27, § 3, van het besluit erkenning en verhandeling.

⁷⁶ Artikel 28 van het besluit erkenning en verhandeling.

- het is verboden honden en katten te verhandelen op de openbare weg, noch op markten, foren, beurzen, tentoonstellingen of in gelijkaardige omstandigheden, noch bij de koper thuis (behalve indien, voor dit laatste geval, het initiatief van de koper zelf uitgaat)⁷⁷; en
- ze mogen in geen geval worden tentoongesteld in uitstalramen of op het voetpad met het oog op hun verkoop⁷⁸. Het is eveneens verboden om honden- of kattenjongen in afwezigheid van het moederdier aan te bieden of tentoon te stellen, met uitzondering van dieren in de asielen⁷⁹.

2) Specifieke voorwaarden

Bij de hierboven vermelde algemene voorwaarden komen de volgende specifieke voorwaarden voor erkende inrichtingen:

De verantwoordelijke van een dergelijke zaak moet:

- aan de particuliere koper de nodige richtlijnen geven op het vlak van voeding, huisvesting en verzorging van het dier, en op het vlak van opvoeding in het geval van een hond⁸⁰. Voor honden moeten deze richtlijnen schriftelijk worden gegeven;
- op vraag van de koper, een gedateerd overdrachtsbewijs overhandigen waarop datum, naam van de verkoper en van de koper, soort en aantal verkochte dieren vermeld zijn;
- in erkende honden- en kattenkwekerijen, een garantiecertificaat in tweevoud opstellen en één exemplaar aan de koper overhandigen;
- het erkenningscertificaat zichtbaar uithangen in zijn inrichting⁸¹; en
- in handelszaken voor dieren, de exacte wetenschappelijke naam aanbrengen op de verblijven waar de dieren worden gehouden, behalve voor fretten, konijnen, cavia's, hamsters, muizen en ratten⁸².

Anderzijds moeten handelszaken voor dieren die als tussenpersoon optreden voor de verhandeling van honden en katten, en kweker-handelaars nog andere erkennings- en publiciteitsvoorwaarden naleven⁸³.

C. Dierproeven

Dierproeven vallen onder de volgende verplichtingen.

Met '**dierproef**' wordt bedoeld elk al dan niet invasief gebruik van een dier voor experimentele of andere wetenschappelijke doeleinden, waarvan het resultaat bekend of onbekend is, of voor onderwijskundige doeleinden, die bij het dier evenveel of meer pijn, lijden, angst of blijvende schade kan veroorzaken als het inbrengen van een naald volgens goed diergeneeskundig vakmanschap.

Dit omvat iedere handeling waarvan het doel of het mogelijke gevolg de geboorte of het uit het ei breken van een dier is, dan wel het in een dergelijke toestand brengen en houden van een genetisch gemodificeerde dierenvariëteit, maar omvat niet het doden van dieren met als enig doel het gebruik van hun organen of weefsels⁸⁴.

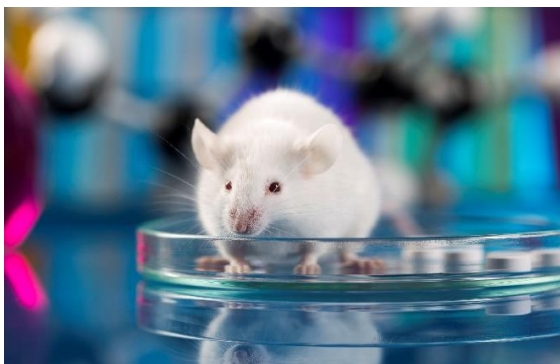

Foto : © Thinkstock

Dierproeven blijven gebonden aan de onderstaande voorwaarden, zelfs als de pijn van het dier, zijn lijden, zijn ongemak of blijvend letsel wordt verholpen met verdovende of andere methodes⁸⁵. Deze verplichtingen gelden tot de proefdieren zijn gedood of in hun habitat of een gepast dierhouderijsysteem worden geplaatst⁸⁶.

Deze verplichtingen zijn echter niet van toepassing op niet-experimentele landbouwpraktijken, niet-experimentele praktijken in de klinische geneeskunde, experimenten in de klinische diergeneeskunde die nodig zijn voor een vergunning

⁷⁷ Artikel 12, eerste lid, van de wet op het dierenwelzijn.

⁷⁸ Artikel 28/2 van het besluit erkenning en verhandeling.

⁷⁹ Artikel 28 van het besluit erkenning en vervanging.

⁸⁰ Artikel 29, § 1, van het besluit erkenning en verhandeling.

⁸¹ Artikel 29, §3, van het besluit erkenning en verhandeling.

⁸² Artikel 26, § 2, van het besluit erkenning en verhandeling.

⁸³ Artikelen 25, 30, 31 en 32 van het besluit erkenning en verhandeling en artikel 13, derde lid van de wet dierenwelzijn.

⁸⁴ Artikel 3, 16°, van de wet op het dierenwelzijn.

⁸⁵ Artikel 3, § 3, van het besluit proefdieren.

⁸⁶ Artikel 3, § 1, eerste lid, van het besluit proefdieren.

voor het in de handel brengen van een diergeneeskundig geneesmiddel, praktijken ten behoeve van de erkende dierhouderij, praktijken die in eerste instantie plaatsvinden om een dier te identificeren en praktijken die waarschijnlijk niet evenveel of meer, pijn, lijden, angst of blijvende schade berokkenen als het inbrengen van een naald volgens goed diergeneeskundig vakmanschap⁸⁷.

1) **Erkenning, identificatie en register**

a. **Erkenning**

Om proeven op dieren te mogen doen, moet elke gebruiker vooraf een erkenning krijgen van de minister voor dierenwelzijn⁸⁸. De erkenningsaanvraag moet de volgende informatie vermelden⁸⁹:

- het plan van de inrichting;
- een beschrijving van de uitrusting en de installaties waar de proefdieren gehuisvest worden en waar, desgevallend, de proeven worden uitgevoerd;
- het personeel dat instaat voor de leiding over de dierproeven of het uitvoeren ervan of voor de verzorging, het toezicht en het doden van de proefdieren, alsmede de persoon die verantwoordelijk is voor het toezicht op de naleving van de wetgeving op proefdieren, de verantwoordelijken en de deskundige bevoegd voor de regelmatige controle van de gezondheid en het welzijn van de dieren;
- een beschrijving van de aard van de dierproeven die worden verricht; en
- een lijst van de proefdieren die gehouden worden, met vermelding van hun herkomst.

Met '**gebruiker**' wordt bedoeld elke natuurlijke of rechtspersoon die, al dan niet met winstoogmerk, dieren in proeven gebruikt⁹⁰.

Elke gebruiker moet afhangen van een Ethische Commissie die vooraf is aanvaard door Leefmilieu Brussel⁹¹. De erkenningsaanvraag van een gebruiker moet de Ethische Commissie vermelden waarvan hij afhangt⁹².

De **Ethische Commissies** zijn commissies samengesteld uit experts die vooraf en retrospectief projecten evalueren en/of gebruikers die proeven verrichten op dieren toelaten. Daarnaast stellen ze ook criteria op en verlenen ze advies omtrent de ethische aspecten van dierproeven⁹³. Deze commissies worden goedgekeurd en gecontroleerd door Leefmilieu Brussel⁹⁴. Ze tellen minstens zeven leden, waaronder de dierenarts of deskundige belast met het toezicht op de gezondheid en het welzijn van de dieren en een vertegenwoordiger van de dierenwelzijnsce⁹⁵.

Ook fokkers en leveranciers moeten een erkenning verkrijgen van de minister⁹⁶. Hun erkenningsaanvraag moet de volgende informatie vermelden⁹⁷:

- het plan van de inrichting, met een beschrijving van de lokalen gebruikt voor de huisvesting en verzorging van de proefdieren;
- een lijst met het personeel dat instaat voor de verzorging of het doden van de dieren, de naam van de persoon die toeziet op de naleving van de wetgeving inzake proefdieren en de verantwoordelijken; en
- de soorten proefdieren die er gekweekt, gehouden en verhandeld worden.

Met '**fokker**' wordt bedoeld elke natuurlijke persoon of elke rechtspersoon die door de Regering te bepalen dieren fokt om ze te gebruiken in proeven of om hun weefsels of organen voor wetenschappelijke doeleinden te gebruiken, of die hoofdzakelijk voor die doeleinden andere dieren fokt, al dan niet met winstoogmerk⁹⁸.

⁸⁷ Artikel 3, § 4, van het besluit proefdieren.

⁸⁸ Artikel 21 van de wet op het dierenwelzijn en artikel 11 van het besluit proefdieren.

⁸⁹ Artikel 11, § 1, van het besluit proefdieren.

⁹⁰ Artikel 3, 20°, van de wet op het dierenwelzijn.

⁹¹ Zie artikel 17, § 2, van het besluit proefdieren : "Elke gebruiker die dierproeven uitvoert legt vooraf zijn projecten ter evaluatie en goedkeuring voor aan een Ethische Commissie die is aanvaard door de Dienst [bevoegd voor dierenwelzijn]" .

⁹² Artikel 11, § 1, tweede lid van het besluit proefdieren

⁹³ Artikelen 17 en 18 van het besluit proefdieren.

⁹⁴ Artikel 21, § 2, van de wet op het dierenwelzijn.

⁹⁵ Artikel 17, § 4, van het besluit proefdieren.

⁹⁶ Artikel 22 van de wet op het dierenwelzijn en artikel 13 van het besluit proefdieren

⁹⁷ Artikel 13, § 2, van het besluit proefdieren.

⁹⁸ Artikel 3, 21°, van de wet op het dierenwelzijn.

Met 'leverancier' wordt bedoeld elke natuurlijke of elke rechtspersoon die dieren levert voor gebruik in proeven of voor het gebruik van hun weefsels of organen voor wetenschappelijke doeleinden, al dan niet met winstoogmerk⁹⁹.

De erkenning wordt enkel toegekend indien de gebruiker, de fokker of de leverancier, alsook hun respectievelijke inrichtingen, voldoen aan alle vereisten uit de wetgeving inzake dierenwelzijn en uit het besluit proefdieren, en na advies van de Brusselse Commissie voor Dierproeven¹⁰⁰.

De Brusselse Commissie voor Dierproeven is een comité van deskundigen dat als taak heeft deontologische problemen in verband met dierproeven te bestuderen. De middens van het wetenschappelijk en medisch onderzoek moeten erin vertegenwoordigd zijn. De leden van de Commissie zijn door het beroepsgeheim gebonden¹⁰¹.

Elke wijziging aan de gegevens in de erkenningsaanvraag moet vooraf per aangetekende brief meegedeeld worden aan Leefmilieu Brussel. De wijziging wordt na onderzoek al dan niet aanvaard door Leefmilieu Brussel¹⁰².

De minister bevoegd voor dierenwelzijn kan, na verhoor van de betrokken persoon¹⁰³, de erkenning schorsen van elke gebruiker, fokker of leverancier die niet langer voldoet aan de wettelijke voorschriften¹⁰⁴.

Hij kan ook, op advies van de Brusselse Commissie voor Dierproeven en na verhoor van de betrokken persoon¹⁰⁵, de erkenning intrekken van een gebruiker, fokker of leverancier die niet langer voldoet aan de wettelijke voorschriften of die niet de nodige maatregelen heeft getroffen om te verhelfen aan de overtredingen die hebben geleid tot de schorsing van de erkenning¹⁰⁶.

Bij elke schorsing of intrekking van een erkenning kan Leefmilieu Brussel bovendien corrigerende maatregelen nemen of kan eisen dat dergelijke maatregelen worden genomen. De dienst neemt ook maatregelen opdat het welzijn van de dieren die in de inrichting verblijven, niet negatief wordt beïnvloed¹⁰⁷.

Een nieuwe erkenning kan dus enkel door de minister worden toegekend na een nieuwe aanvraagprocedure¹⁰⁸

b. Identificatie en register

b.1. Identificatie

In de onmiddellijke nabijheid van de huisvesting van de proefdieren moet informatie worden aangebracht betreffende hun identificatie en, in voorkomend geval, betreffende het project waarbinnen ze gebruikt worden alsook betreffende de proefleider¹⁰⁹.

Elke hond, elke kat of elke niet-menselijke primate moet ten laatste bij het spenen op de minst pijnlijke wijze voorzien worden van een individueel en permanent identificatieteken¹¹⁰ of, indien ze pas na het spenen voor de eerste keer aankomen in de betreffende inrichting, zo snel mogelijk¹¹¹. Echter, wanneer een hond, een kat of een primate vóór het spenen wordt overgebracht van een instelling bedoeld in het eerste lid naar een andere instelling en het om praktische redenen niet mogelijk is het dier vooraf te voorzien van een merkteken, dan moet door de ontvangende instelling een document worden bewaard met daarin alle gegevens over het betrokken dier, in het bijzonder met vermelding van de identiteit van de moeder, totdat het dier is gemerkt¹¹². Op verzoek van Leefmilieu Brussel, moet de gebruiker, fokker of leverancier dan aangeven om welke reden de hond, de kat of de niet-menselijke primate nog geen merkteken heeft¹¹³.

⁹⁹ Artikel 3, 22°, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁰⁰ Artikelen 12, § 3, en 13, § 3, van het besluit proefdieren en artikelen 12, § 5 en 13, § 5, gecombineerd met bijlage 4 van het besluit proefdieren, die in het bijzonder de naleving vereisen van voorwaarden voor huisvesting en verzorging van de proefdieren.

¹⁰¹ Artikel 28 van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁰² Artikelen 11, § 3 en 13, § 3, van het besluit proefdieren.

¹⁰³ Artikel 15, § 1, van het besluit proefdieren.

¹⁰⁴ Artikel 15, § 1, van het besluit proefdieren.

¹⁰⁵ Artikel 15, § 2, derde lid, van het besluit proefdieren.

¹⁰⁶ Artikel 15, § 2, van het besluit proefdieren.

¹⁰⁷ Artikel 15, § 2, tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹⁰⁸ Artikel 15, § 2, vierde lid van het besluit proefdieren.

¹⁰⁹ Artikel 9, § 1, van het besluit proefdieren.

¹¹⁰ Artikel 9, § 2, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹¹¹ Artikel 9, § 2, tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹¹² Artikel 9, § 2, derde lid, van het besluit proefdieren.

¹¹³ Artikel 9, § 2, vierde lid, van het besluit proefdieren.

b.2. Registratie

De verantwoordelijke persoon bij een gebruiker, fokker of leverancier moet een register bijhouden dat per diersoort en voor elk dier of elk lot van proefdieren informatie vermeldt over de aankomst, het vertrek en het overlijden van proefdieren¹¹⁴, alsook de referentie van het project waarvoor ze gebruikt worden¹¹⁵.

Voor elke hond, kat of niet-menselijke primate moeten nauwkeurige identificaties worden bijgehouden in een individueel levensloopdossier dat het dier volgt gedurende de hele tijd dat het wordt gehouden voor proeven. Dat dossier wordt bijgehouden van bij de geboorte van het proefdier of zo spoedig mogelijk erna, en bevat alle relevante gegevens op het vlak van voortplanting, diergeneeskunde en sociaal gedrag van het proefdier in kwestie, alsook de gegevens van de projecten waarin het proefdier werd gebruikt¹¹⁶. Alle desbetreffende informatie moet bewaard en bijgehouden worden tot drie jaar na het overlijden of de adoptie van het dier¹¹⁷.

Het register moet telkens worden getoond als de bevoegde personen bedoeld in artikel 34 van de wet daarom verzoeken. De gegevens moeten minstens vijf jaar worden bewaard¹¹⁸.

2) Organisatie van de inrichting van een gebruiker, fokker of leverancier

a. Zorgen

Gebruikers, fokkers en leveranciers moeten erop toezien dat¹¹⁹:

- alle aanwezige proefdieren huisvesting en gepaste verzorging krijgen¹²⁰;
- elke inperking van het vermogen van een proefdier om aan zijn fysiologische en ethologische behoeften te voldoen, tot het strikte minimum beperkt blijft;
- alle proefdieren en de omstandigheden waarin ze worden gehuisvest dagelijks worden gecontroleerd;
- het welzijn en de verzorging van de proefdieren regelmatig wordt gecontroleerd door een deskundige bekwaam in proefdierkunde. De deskundige stelt minstens trimestrieel een schriftelijk verslag op van zijn controles ten behoeve van de gebruiker, fokker of leverancier. Een kopie van dat verslag wordt bezorgd aan Leefmilieu Brussel.

De gebruikers die bij het uitvoeren van dierproeven gebruik maken van paarden, honden, katten, varkens, herkauwers of primaten moeten bovendien een dierenarts aanwijzen, deskundig op het domein van de proefdiereeskunde, die belast wordt met de bescherming van de gezondheid en het welzijn van die dieren¹²¹.

Wanneer de gezondheid of het welzijn van de proefdieren niet bevredigend is, dient de gebruiker, fokker of leverancier hiervan verwittigd te worden door elk lid van zijn personeel dat hier kennis van heeft, en dient hij onverwijld het nodige te doen om de oorzaak op te sporen en passende maatregelen te nemen om zo spoedig mogelijk een einde te maken aan alle anomalieën of aan iedere pijn, lijden, angst of blijvende schade die vermijdbaar zijn¹²².

b. Verantwoordelijke persoon

De gebruiker, de fokker of de leverancier moet een verantwoordelijke aanduiden die instaat voor de naleving van de erkenningsvoorwaarden en voor het verstrekken van de inlichtingen vastgelegd door de Regering en vereist door de Minister bevoegd voor dierenwelzijn¹²³. Het is die verantwoordelijke persoon die het register bijhoudt¹²⁴ en die zijn medewerking verleent (desgevallend via zijn vertegenwoordiger) bij elk bezoek van de bevoegde Inspecteur-dierenarts die instaat voor de controle op de naleving van de voorwaarden vereist voor de erkenning¹²⁵.

¹¹⁴ Artikel 10, § 1, van het besluit proefdieren.

¹¹⁵ Artikel 9, § 1, van het besluit proefdieren.

¹¹⁶ Artikel 10, § 1, tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹¹⁷ Artikel 10, § 1, derde lid, van het besluit proefdieren.

¹¹⁸ Artikel 10, § 2, van het besluit proefdieren.

¹¹⁹ Artikel 31, § 1, 1° tot 4°, van het besluit proefdieren.

¹²⁰ Zie bijlage 4 van het besluit proefdieren.

¹²¹ Artikel 23, § 2, van de wet op het dierenwelzijn.

¹²² Artikel 31, § 2, van het besluit proefdieren.

¹²³ Artikel 25 van de wet op het dierenwelzijn.

¹²⁴ Artikel 10 van het besluit proefdieren.

¹²⁵ Artikel 16 van het besluit proefdieren.

c. Personeelsbezetting

De gebruiker, fokker of leverancier mag enkel beroep doen op personeel dat voldoet aan de specifieke kwalificatievereisten, in functie van de opdracht die hen wordt toevertrouwd, meer bepaald¹²⁶:

- het toedienen van elementaire verzorging aan de proefdieren;

Met '**elementaire verzorging**' wordt bedoeld de schoonmaak en de ontsmetting van de lokalen, kooien en containers, het verstrekken van strooisel, water en voeder aan de dieren, het vervoer van de dieren en het manipuleren van de dieren bij het uitvoeren van deze taken¹²⁷.

- het toedienen van bijzondere verzorging aan de proefdieren;

Met '**bijzondere verzorging**' wordt bedoeld het routinematig verstrekken van de nodige zorgen inzake dierenwelzijn aan alle proefdieren (inbegrepen de nodige post-operatieve zorgen), de gepaste voorbereiding (manipulatie, immobilisatie) van de dieren op de dierproeven, de controle op een optimale omgeving van de dieren, en de bekwame bijstand bij de euthanasie van alle soorten proefdieren¹²⁸.

- actief deelnemen aan de proeven; of
- de taak van proefleider te verzekeren.

Met '**proefleider**' wordt bedoeld de persoon die een dierproef leidt¹²⁹. Hij is verantwoordelijk voor de proeven die hij uitvoert¹³⁰.

d. Dierenwelzijnsceel

De gebruiker, fokker of leverancier dient ervoor te zorgen dat er een Dierenwelzijnsceel wordt opgericht in zijn inrichting¹³¹. Die cel omvat ten minste de personen die verantwoordelijk zijn voor het welzijn en de verzorging van de dieren en, in geval van een gebruiker, een wetenschapper¹³². Ze heeft als taken om het personeel te adviseren, interne controleprocedures in te stellen, de evolutie en de resultaten van projecten te monitoren en toe te zien op de omstandigheden waarin de dieren gehuisvest, gekweekt en verzorgd worden¹³³.

3) Beoordeling en vergunning van projecten en statistieken

Een gebruiker mag enkel proeven op dieren houden indien zijn project gunstig wordt beoordeeld¹³⁴ en goedgekeurd door een ethische commissie die aanvaard is door Leefmilieu Brussel¹³⁵.

De vergunning betreft een project dat wordt beoordeeld en ingedeeld op basis van de graad van ernst¹³⁶. Ze vermeldt de gebruiker, de personen verantwoordelijk voor de algemene uitvoering van het project en voor de overeenstemming ervan met de projectvergunning, de inrichtingen waar het project zal worden uitgevoerd en de uitvoeringsomstandigheden¹³⁷. In sommige gevallen kunnen meerdere generieke projecten, uitgevoerd door dezelfde gebruiker, worden toegestaan¹³⁸.

Bij de beoordeling van het project, die voorafgaat aan de beslissing om al dan niet een vergunning toe te kennen, bepaalt de Ethische Commissie bovendien (met behulp van de niet-technische samenvatting van het project dat bij de vergunningsaanvraag is gevoegd¹³⁹) de noodzaak om een retrospectieve evaluatie te doen¹⁴⁰ en de uitvoeringstermijn van die evaluatie¹⁴¹, die ze vermeldt in de vergunning¹⁴². Een retrospectieve evaluatie van de projecten die gebruik maken van niet-menselijke primaten en

¹²⁶ Artikel 32, §§ 1 tot 4, van het besluit proefdieren.

¹²⁷ Artikel 32, § 1, gecombineerd met bijlage 8, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹²⁸ Artikel 32, § 2, gecombineerd met bijlage 9, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹²⁹ Artikel 3, 19°, van de wet op het dierenwelzijn.

¹³⁰ Artikel 26, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

¹³¹ Artikel 35, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹³² Artikel 35, tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹³³ Artikel 36 van het besluit proefdieren.

¹³⁴ Volgens de beoordelingscriteria uit artikel 20 en bijlage 6 van het besluit proefdieren ; zie ook artikel 19 van hetzelfde besluit.

¹³⁵ Artikel 21, § 3, van de wet op het dierenwelzijn en artikel 17, § 2, van het besluit proefdieren.

¹³⁶ Artikel 22, § 1, van het besluit proefdieren.

¹³⁷ Artikel 22, § 2, van het besluit proefdieren.

¹³⁸ Artikel 22, § 4, van het besluit proefdieren.

¹³⁹ Artikel 19, 3°, gecombineerd met artikel 25, § 2, van het besluit proefdieren.

¹⁴⁰ Artikel 18, § 1, 1°, gecombineerd met artikel 20, § 1, f), van het besluit proefdieren.

¹⁴¹ Artikel 18, § 1, 4°, en tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹⁴² Artikel 22, § 2, d), van het besluit proefdieren.

andere projecten die geen proeven omvatten die als 'terminaal' ingedeeld zijn, moet inderdaad gebeuren door de Ethische Commissie waarbij de gebruiker is aangesloten¹⁴³.

Met 'terminale dierproef' (of zonder reanimatie) wordt bedoeld de procedures die volledig onder algemene verdoving worden uitgevoerd, waarna het dier niet meer bij bewustzijn komt¹⁴⁴.

De vergunning wordt verleend voor een periode van niet langer dan vijf jaar¹⁴⁵, en indien een vergund project gewijzigd wordt met een eventueel negatieve invloed op het dierenwelzijn tot gevolg, dan moet het opnieuw worden voorgelegd¹⁴⁶.

Voor projecten voorgelegd voor retrospectieve evaluatie, moet de verantwoordelijke van het project preciseren of de verwachte doelstellingen werden bereikt, een inschatting maken van de ernst van de proeven op basis van de observaties gedurende de dierproeven, de aantallen en soorten van gebruikte proefdieren vermelden, alsook de geleerde lessen inzake alternatieve methodes¹⁴⁷.

Afhankelijk van de resultaten van de retrospectieve evaluatie door de Ethische Commissie, moet ook de niet-technische samenvatting van het project worden bijgewerkt¹⁴⁸.

Verskillende gegevens over de geëvalueerde projecten worden overgemaakt aan Leefmilieu Brussel en door de dienst gepubliceerd, met name:

- de niet-technische, anonieme samenvatting van de projecten, alsook de gewijzigde versies die de Ethische Commissie heeft geëvalueerd tijdens het afgelopen kalenderjaar¹⁴⁹; en
- de statistische gegevens betreffende het gebruik van proefdieren in een inrichting tijdens het afgelopen kalenderjaar¹⁵⁰.

4) Proefvoorwaarden

a. Voorwaarden betreffende de herkomst van de proefdieren

a.1. Herkomst en afwijkingen

De dieren mogen enkel gebruikt worden voor proeven indien:

- in wezen, ze daarvoor gekweekt zijn¹⁵¹. Leefmilieu Brussel kan evenwel, na advies van de Brusselse Commissie voor Dierproeven, een vrijstelling verlenen op voorwaarde dat de gebruiker daartoe een schriftelijke aanvraag indient¹⁵²;
- in wezen, ze niet behoren tot de soorten opgesomd in bijlage A van Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer (hierna 'Verordening (EG) nr. 338/97') en niet binnen het toepassingsgebied vallen van artikel 7, paragraaf 1 van die verordening¹⁵³. Proeven met die soorten kunnen evenwel worden toegelaten indien:
  - ze worden uitgevoerd met het oog op¹⁵⁴:
    - > de vermijding, voorkoming, diagnose of behandeling van ziektes, gezondheidsstoornissen of andere afwijkingen, of van de gevolgen daarvan bij mensen, dieren of planten; of
    - > tijdens de ontwikkeling, de vervaardiging of het testen van de kwaliteit, de doeltreffendheid en de veiligheid van geneesmiddelen, levensmiddelen en diervoeders en andere stoffen of producten: een van de doeleinden waarvan sprake in het vorige punt of ook de beoordeling, opsporing, regulering of wijziging van de fysiologische toestand bij mensen, dieren of planten, of het dierenwelzijn en de verbetering van de productieomstandigheden voor dieren die voor landbouwdoeleinden worden gefokt; of
    - > het onderzoek voor het behoud van de betrokken soorten; en

¹⁴³ Artikel 18, § 1, 4°, en tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹⁴⁴ Annexe 5, afdeling 1, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹⁴⁵ Artikel 22, § 3, van het besluit proefdieren.

¹⁴⁶ Artikel 26, § 1, van het besluit proefdieren.

¹⁴⁷ Artikel 21 van het besluit proefdieren.

¹⁴⁸ Artikel 25, § 2, van het besluit proefdieren.

¹⁴⁹ Artikel 25, §3, gecombineerd met artikel 19, 3°, en met artikel 20, §§ 1 en 2, van het besluit proefdieren.

¹⁵⁰ Artikel 37 van het besluit proefdieren.

¹⁵¹ Artikel 4, § 1, van het besluit proefdieren.

¹⁵² Artikel 4, § 2, van het besluit proefdieren.

¹⁵³ Artikel 5 van het besluit proefdieren.

¹⁵⁴ Artikel 5, 1°, gecombineerd met artikel 3, § 1, 2°, a), 3° en 5°, van het besluit proefdieren.

- er wetenschappelijke elementen bestaan die aangeven dat de doeleinden van de proef niet bereikt kunnen worden met andere soorten dan die opgesomd in bijlage A van de Verordening (EG) nr. 338/97¹⁵⁵;
- in wezen, als het geen soorten van niet-menselijke primaten betreft¹⁵⁶. Proeven die voldoen aan de volgende voorwaarden mogen evenwel worden uitgevoerd indien:
  - ze gericht zijn op:
    - > de vermijding, voorkoming, diagnose of behandeling van gezondheidsondermijnende of mogelijk levensbedreigende klinische aandoeningen bij de mens, meer bepaald bij de ontwikkeling, de vervaardiging of het testen van de kwaliteit, doeltreffendheid en veiligheid van geneesmiddelen, levensmiddelen en diervoeders en andere stoffen of producten¹⁵⁷;
    - > fundamenteel onderzoek¹⁵⁸; of
    - > het onderzoek voor het behoud van de betrokken soorten¹⁵⁹; en
  - er wetenschappelijke elementen bestaan die aangeven dat de doeleinden van de proef niet bereikt kunnen worden met andere soorten dan niet-menselijke primaten¹⁶⁰;
- indien ze niet in de vrije natuur zijn gevangen, behalve indien enkel deze proefdieren geschikt zijn voor het doel van de proef¹⁶¹. Dat gebruik dient voorafgaandelijk te worden goedgekeurd Leefmilieu Brussel na advies van de Brusselse Commissie voor Dierproeven. De gebruiker moet daarvoor een aanvraagdossier indienen bij Leefmilieu Brussel. Dat moet een wetenschappelijke motivering bevatten die aantoont dat het doel van de dierproef niet kan worden bereikt met een dier dat voor gebruik in dierproeven is gefokt¹⁶². Bovendien moeten de voorwaarden om het dier te vangen en vervolgens te verzorgen worden nageleefd¹⁶³; en
- in wezen, indien het niet gaat om zwerfdieren of verloren, achtergelaten of verwilderde huisdieren¹⁶⁴. Leefmilieu Brussel kan evenwel, na advies van de Brusselse Commissie voor Dierproeven, een vrijstelling verlenen indien de gebruiker een verzoek tot afwijking indient waaruit blijkt dat er een essentiële noodzaak is aan studies betreffende de gezondheid en het welzijn van deze proefdieren of betreffende ernstige gevaren voor het milieu of voor de gezondheid van mens of dier. Daarnaast moeten er wetenschappelijke elementen bestaan die aantonen dat het doel van de proef enkel bereikt wordt bij gebruik van een zwerfdier of verwilderd dier¹⁶⁵.

b. Voorwaarden betreffende het proefdoel

Dierproeven mogen uitsluitend voor de volgende doeleinden worden uitgevoerd¹⁶⁶:

- fundamenteel onderzoek;
- omzettingsgericht of toegepast onderzoek met één van de volgende doelstellingen:
  - de vermijding, voorkoming, diagnose of behandeling van ziekten, gezondheidsstoornissen of andere afwijkingen dan wel de gevolgen daarvan bij mensen, dieren of planten;
  - de beoordeling, opsporing, regulering of wijziging van de fysiologische gesteldheid bij mensen, dieren of planten;
  - het welzijn van dieren en de verbetering van de productieomstandigheden voor dieren die voor landbouwdoeleinden worden gefokt;
- elke onder vorig punt genoemde doelstelling tijdens de ontwikkeling, de vervaardiging of het testen van de kwaliteit, de doeltreffendheid en de veiligheid van geneesmiddelen, levensmiddelen, diervoeders en andere stoffen of producten;
- bescherming van het milieu in het belang van de gezondheid of het welzijn van mens of dier;
- onderzoek voor het behoud van de betrokken soorten;
- hoger onderwijs of opleiding voor het verwerven, op peil houden of verbeteren van beroepsvaardigheden; of

¹⁵⁵ Artikel 5, 2°, van het besluit proefdieren.

¹⁵⁶ Artikel 6 van het besluit proefdieren.

¹⁵⁷ Artikel 6, 1°, a), gecombineerd met artikel 3, § 1, 2°, a), en 3°, van het besluit proefdieren.

¹⁵⁸ Artikel 6, 1°, b), gecombineerd met artikel 3, § 1, 1°, van het besluit proefdieren.

¹⁵⁹ Artikel 6, 1°, b), gecombineerd met artikel 3, § 1, 5°, van het besluit proefdieren.

¹⁶⁰ Artikel 6, 2°, van het besluit proefdieren.

¹⁶¹ Artikel 7, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹⁶² Artikel 7, tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹⁶³ Artikel 7, vierde en vijfde lid, van het besluit proefdieren.

¹⁶⁴ Artikel 8, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹⁶⁵ Artikel 8, tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹⁶⁶ Artikel 3, § 1, tweede lid, van het besluit proefdieren.

- forensisch onderzoek.

Een proef mag niet uitgevoerd worden indien de beoogde gegevens reeds bestaan in een andere lidstaat, verkregen met behulp van dierproeven die erkend worden door de wetgeving van de Europese Unie, tenzij er in verband met die gegevens verdere dierproeven nodig blijken om de volksgezondheid, de veiligheid of het milieu te beschermen¹⁶⁷.

Bovendien wordt in het kader van de verschillende doeleinden waarvoor dierproeven worden gebruikt, bij de beoordeling en vergunning van projecten, naar gestreefd om de voorkeur te geven aan alternatieven die toelaten om bij te dragen tot een vermindering van het aantal dierproeven¹⁶⁸.

c. Voorwaarden betreffende het verloop van de proef

Dierproeven mogen enkel uitgevoerd worden in de inrichting van een gebruiker¹⁶⁹. Leefmilieu Brussel kan evenwel een ontheffing verlenen op voorwaarde dat de gebruiker een wetenschappelijk onderbouwde ontheffingsaanvraag indient bij Leefmilieu Brussel¹⁷⁰.

Ze moeten beperkt worden tot het strikt noodzakelijke en mogen niet uitgevoerd worden indien:

- het nagestreefde resultaat kan worden verkregen met behulp van een andere methode waarbij geen levende dieren worden gebruikt¹⁷¹;
- ze niet onmisbaar zijn voor de vorming van de studenten of door andere, gelijkwaardige didactische methoden kunnen worden vervangen¹⁷²;
- er aan de dieren stoffen worden toegediend waardoor zij niet meer, of slechts in geringe mate, in staat zijn pijn te tonen bij te lichte verdoving of te geringe pijnstilling¹⁷³; of
- ze niet optimaal voldoen aan de vereisten op het vlak van keuze voor de minst schadelijke proef die de beste resultaten oplevert¹⁷⁴.

De proefleider moet erop toezien dat alle pijn, lijden, angst of blijvende nutteloze schade toegebracht aan een dier tijdens een proef onderbroken wordt¹⁷⁵.

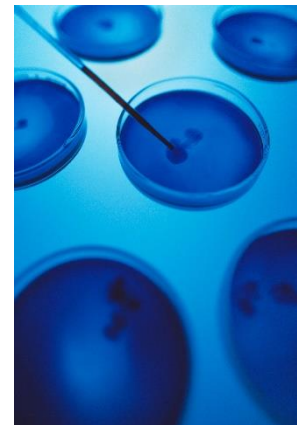

Foto : © Thinkstock

De proefleider is zowel verantwoordelijk voor de proef die hij uitvoert¹⁷⁶ als voor het treffen van de maatregelen in verband met de nazorg der dieren¹⁷⁷.

De dood als eindpunt van een dierproef moet zoveel mogelijk worden vermeden en vervangen door in een vroege fase menselijke eindpunten¹⁷⁸. Wanneer de dood als eindpunt onvermijdelijk is, dan moet aan de volgende voorwaarden voldaan worden:

- de dierproef moet zo opgezet worden dat zo weinig mogelijk dieren sterven en de duur en intensiteit van het lijden voor het dier zo gering mogelijk wordt gehouden, en de dood, voor zover mogelijk, pijnloos is¹⁷⁹; en
- de proefdieren moeten worden gedood in de inrichting van een gebruiker, een leverancier of een fokker¹⁸⁰ door een deskundig persoon die daartoe de geschikte opleiding heeft genoten en die zijn deskundigheid kan aantonen vooraleer zijn functies op te nemen¹⁸¹. Ze moet bovendien worden uitgevoerd volgens de methodes van het doden bepaald door de Regering¹⁸², behoudens een afwijking toegestaan door Leefmilieu Brussel¹⁸³.

¹⁶⁷ Artikel 20 van de wet op het dierenwelzijn gecombineerd met artikelen 29 en 44 van het besluit proefdieren.

¹⁶⁸ Artikel 3, § 1, derde lid van het besluit proefdieren.

¹⁶⁹ Artikel 17, § 1, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹⁷⁰ Artikel 17, § 1, tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹⁷¹ Artikel 24 van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁷² Artikel 30, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁷³ Artikel 24, § 4, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁷⁴ Artikel 24, § 3, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁷⁵ Artikel 27, § 1, van het besluit proefdieren.

¹⁷⁶ Artikel 26, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁷⁷ Artikel 26, § 2, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁷⁸ Artikel 24, § 5, eerste lid, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁷⁹ Artikel 24, § 5, tweede lid, van de wet op het dierenwelzijn.

¹⁸⁰ Artikel 33, § 2, van het besluit proefdieren.

¹⁸¹ Artikel 33, § 2, van het besluit proefdieren.

¹⁸² Artikel 33, § 3, eerste lid, en bijlage 7 van het besluit proefdieren.

¹⁸³ Artikel 33, § 3, tweede lid, van het besluit proefdieren.

d. Beheer van de dieren na afloop van een proef

d.1. Einde van de proef

Een dierproef wordt geacht te zijn afgelopen wanneer er voor die dierproef geen verdere waarnemingen hoeven te worden verricht of, in het geval van nieuwe genetisch gemodificeerde dierenvariëteiten, wanneer voor de nakomelingen niet evenveel, of meer, pijn, lijden angst of blijvende schade wordt waargenomen of verwacht als bij het inbrengen van een naald¹⁸⁴.

Aan het einde van elke proef moet de deskundige bevoegd voor dierproeven¹⁸⁵ beslissen of het dier in leven moet worden gehouden dan wel worden gedood. In dat opzicht mag een proefdier niet in leven worden gehouden wanneer het waarschijnlijk is dat het dier, ook al lijkt zijn gezondheidstoestand voor het overige weer normaal, blijvende pijn of letsel zal ondervinden¹⁸⁶.

Na afloop van een proef moet het dier de volgende behandeling krijgen, afhankelijk van het antwoord op de vraag of het al dan niet in leven moet worden gehouden:

- indien het in leven moet worden gehouden, moet het de passende verzorging krijgen onder toezicht van de deskundige bevoegd voor proefdieren en gehuisvest worden in overeenstemming met de geldende voorwaarden¹⁸⁷; en
- indien het niet in leven moet worden gehouden of het niet de gepaste huisvesting en verzorging kan genieten, moet het zo snel mogelijk worden gedood volgens de methode voor het doden van de betreffende soort die de Regering heeft bepaald¹⁸⁸.

d.2. Voorwaarden voor hergebruik

Een proefdier dat reeds een of meerdere dierproeven heeft ondergaan, mag niet worden hergebruikt in een nieuwe proef wanneer ook een ander proefdier, waar nog geen enkele eerdere dierproef op is uitgevoerd, gebruikt kan worden, tenzij indien aan de volgende voorwaarden is voldaan¹⁸⁹:

- indien de werkelijke ernst van de voorgaande proeven 'licht' of 'matig' was;
- indien het vaststaat dat de algemene gezondheids- en welzijnstoestand van het proefdier volledig is hersteld;
- indien de volgende dierproef is ingedeeld als 'licht', 'matig' dan wel 'terminaal'; en
- indien de dierproef in overeenstemming is met het diergeneeskundig advies. Dat advies moet verplicht worden ingewonnen, waarbij rekening wordt gehouden met de volledige levensloop van het proefdier.

In uitzonderlijke omstandigheden, en nadat een dierenarts het proefdier heeft onderzocht, kan de Ethische Commissie het hergebruik van een proefdier toestaan indien het niet meer dan éénmaal is gebruikt in een dierproef die hevige pijn, angst of gelijkaardig lijden met zich meebrengt¹⁹⁰.

d.3. Adopteren of vrijlaten in een geschikte habitat of dierhouderijsysteem

De Ethische Commissie waar de gebruiker bij is aangesloten of, bij fokkers of leveranciers, de deskundige bevoegd voor proefdieren, kan toestaan dat de proefdieren die gebruikt zijn of gebruikt zullen worden in dierproeven in een geschikte habitat worden vrijgelaten of geadopteerd door een dierhouderijsysteem dat is aangepast aan de soort, en dat onder de volgende voorwaarden¹⁹¹:

- de gezondheidstoestand van het proefdier moet dit toelaten;
- er mag geen gevaar zijn voor de gezondheid van mens of dier of voor het milieu;
- de gepaste maatregelen moeten worden getroffen om het welzijn van het dier in stand te houden;

¹⁸⁴ Artikel 27, § 2, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹⁸⁵ Artikel 27, § 2, gecombineerd met artikel 31, § 1, 4°, van het besluit proefdieren.

¹⁸⁶ Artikel 27, § 2, tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹⁸⁷ Artikel 27, § 3, 1°, gecombineerd met bijlage 4 van het besluit proefdieren.

¹⁸⁸ Artikel 27, § 3, 2°, en artikel 31 gecombineerd met bijlagen 4 en 7 van het besluit proefdieren.

¹⁸⁹ Artikel 28, eerste lid, van het besluit proefdieren.

¹⁹⁰ Artikel 28, tweede lid, van het besluit proefdieren.

¹⁹¹ Artikel 30 van het besluit proefdieren.

- wat betreft proefdieren bestemd voor adoptie:
  - moet een adoptieprogramma gevolgd worden dat voorziet in de socialisatie van de voor adoptie vrijgegeven dieren;
  - moet het dier vergezeld zijn van alle relevante gegevens over de diergeneeskundige toestand en het sociaal gedrag uit zijn individuele dossier; en
- indien het wilde proefdieren betreft, dienen ze - indien nodig - een reïntegratieprogramma te doorlopen voordat ze opnieuw in hun habitat mogen worden geplaatst.

D. Vervoer

De voorwaarden die de Regering ter zake kan opleggen, moeten nageleefd worden. Onverminderd de Europese regelgeving kunnen die meer bepaald betrekking hebben op de vervoersmiddelen, op het laden en het lossen van de dieren, op de begeleiding en verzorging van de dieren tijdens het vervoer, op de duur, de afstand en de omstandigheden van het vervoer en op de examens over de bekwaamheid van bestuurders en begeleiders¹⁹².

De vereisten uit de Verordening inzake dierenvervoer, wat betreft het vervoer van gewervelde dieren die binnen de EU leven, moeten ook nageleefd worden. Die hebben meer bepaald betrekking op de vereiste vergunning om dieren te vervoeren¹⁹³ en op de vereiste voorafgaande inspectie en goedkeuring van de vervoersmiddelen voor lange transporten¹⁹⁴, op de vervoersomstandigheden in termen van geschiktheid en veiligheid voor de vervoerde dieren¹⁹⁵, zowel op de plaats van vertrek, overlading of bestemming¹⁹⁶, op de medewerkers en hun uitrusting¹⁹⁷, op de vereiste vervoersdocumenten¹⁹⁸ en op de vereiste planning en coördinatie¹⁹⁹.

In het bijzonder moet een aanvraag tot goedkeuring worden ingediend bij Leefmilieu Brussel in geval van een handelstransport van dieren voor een afstand groter dan 65 km indien de maatschappelijke zetel van de vervoersfirma gelegen is op het Brussels grondgebied²⁰⁰. De goedkeuring wordt toegekend binnen een termijn van 4 maanden vanaf de indiening van de volledige aanvraag²⁰¹ en is geldig voor een maximale duur van 5 jaar²⁰². Een aanvraag tot hernieuwing van de goedkeuring zal dus moeten worden ingediend tussen de 7^e en de 4^e maand voor het verstrijken van de goedkeuring²⁰³.

Foto : © Gettyimages

Voor trajecten van korte duur / Type 1 (meer dan 65 km, minder dan 8 uur grensoverschrijdend of minder dan 12 uur binnenlands), bevat de aanvraag tot goedkeuring²⁰⁴:

- het aanvraagformulier voor de goedkeuring, beschikbaar op de website van Leefmilieu Brussel;

¹⁹² Artikel 13 van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van die omstandigheden, zie in het bijzonder het koninklijk besluit van 10 juni 2014 betreffende de voorwaarden voor het vervoer, het verzamelen en het verhandelen van landbouwhuisdieren (B.S., 8 juli 2014) en het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2019 betreffende het commercieel vervoer van dieren (B.S., 14 mei 2019).

¹⁹³ Artikel 5, § 1, en artikelen 6 en 10 tot 13 van de Verordening inzake dierenvervoer.

¹⁹⁴ Artikelen 7 en 18 tot 19 van de Verordening inzake dierenvervoer.

¹⁹⁵ Artikelen 3 en 6, 3°, en bijlage I van de Verordening inzake dierenvervoer.

¹⁹⁶ Artikel 8 van de Verordening inzake dierenvervoer.

¹⁹⁷ Artikel 3, tweede lid, e), artikel 6, punten 4 tot 7, en artikelen 16 en 17, gecombineerd met bijlagen I tot III van de Verordening inzake dierenvervoer.

¹⁹⁸ Artikelen 4 en 5, § 4, artikel 8, § 2, en artikel 6, punten 2 en 8, gecombineerd met bijlage II van de Verordening inzake dierenvervoer.

¹⁹⁹ Artikel 5 van de Verordening inzake dierenvervoer.

²⁰⁰ Artikel 6 van de Verordening inzake dierenvervoer.

²⁰¹ Artikel 3, § 5, eerste lid van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2019 betreffende het commercieel vervoer van dieren.

²⁰² Artikel 3, § 5, tweede lid van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2019 betreffende het commercieel vervoer van dieren.

²⁰³ Artikel 3, § 5, derde lid van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2019 betreffende het commercieel vervoer van dieren.

²⁰⁴ Artikel 10 van de Verordening inzake dierenvervoer en artikel 3, § 2 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2019 betreffende het commercieel vervoer van dieren.

- foto's van het of de betrokken voertuig(en) (binnen- en buitenkant);
- het bewijs dat de firma en haar personeel bekwaam zijn voor het vervoer en de behandeling van dieren;
- voor het vervoer van rundvee, schapen, geiten, varkens, paarden en gevogelte is een getuigschrift van vakbekwaamheid vereist²⁰⁵. Als men er geen bezit moet er een opleiding worden gevolgd. Opgelet, de getuigschriften van vakbekwaamheid voor het personeel van door Leefmilieu Brussel goedgekeurde firma's zijn slechts 5 jaar geldig;
- het bewijs dat het voertuig beschikt over een aangepaste uitrusting aan de vervoerde soort;
- de operationele procedures / goede praktijken (voorbereiding van het voertuig, controle van de dieren,...).

Bovendien mag men, om een goedkeuring te verkrijgen, geen overtreding hebben begaan op de Europese of nationale wetgeving op de bescherming van dieren in de loop van de drie voorafgaande jaren van de datum van de aanvraag.

Voor trajecten van lange duur / Type 2 (meer dan 8 uur grensoverschrijdend of meer dan 12 uur binnenlands), bevat de aanvraag tot goedkeuring – buiten de documenten vereist voor korte trajecten (hierboven)²⁰⁶:

- procedures die de opvolging en de registratie van de verplaatsingen van de wegvoertuigen onder uw verantwoordelijkheid toelaten, alsook de mogelijkheid om de bestuurder te bereiken tijdens ritten van lange duur;
- de procedure in geval van nood;
- het bewijs van het bestaan van een navigatiesysteem in geval van het vervoer van paarden die niet geregistreerd zijn op Studbook, rundvee, schapen, geiten en varkens.

In alle gevallen moet een inspectie van het voertuig voorzien worden om de erkenning toe te kennen: het bewijst dat het gebruikte voertuig de transportvoorwaarden inzake dierenwelzijn naleeft²⁰⁷.

E. Invoer en doorvoer

De voorwaarden die de Regering kan opleggen voor de in- en doorvoer van dieren wat betreft hun welzijn, moeten nageleefd worden, in het bijzonder de maatregelen die getroffen moeten worden op het moment van aankomst met het oog op de afhaling, verzorging en tijdelijke huisvesting van de dieren²⁰⁸.

F. Doden van dieren

Onverminderd de Verordening inzake het doden van dieren, moeten dieren gedood worden volgens de volgende voorwaarden, zoals vastgelegd in de wet op het dierenwelzijn:

- een gewerveld dier mag slechts worden gedood door een persoon die daarvoor de nodige kennis en bekwaamheid heeft²⁰⁹;
- het dier moet gedood worden volgens de minst pijnlijke methode²¹⁰; en
- het gewerveld dier mag niet gedood worden zonder verdoving of bedwelming²¹¹, behalve bij heikracht en volgens de wettelijk toegestane afwijkingen²¹².

Met '**doden**' in de zin van de wet op het dierenwelzijn wordt bedoeld elke handeling waarbij opzettelijk een einde wordt gemaakt aan het leven van een dier²¹³.

Onverminderd de voorwaarden uit de Verordening inzake het doden van dieren, moet een dier altijd geslacht worden volgens onderstaande voorwaarden:

²⁰⁵ Zie artikel 5 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2019 betreffende het commercieel vervoer van dieren.

²⁰⁶ Artikelen 10 en 11 van de Verordening inzake dierenvervoer.

²⁰⁷ Artikel 4 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2019 betreffende het commercieel vervoer van dieren.

²⁰⁸ Artikel 14 van de wet op het dierenwelzijn.

²⁰⁹ Artikel 15 van de wet op het dierenwelzijn.

²¹⁰ Artikel 15 van de wet op het dierenwelzijn.

²¹¹ Artikel 15 van de wet op het dierenwelzijn.

²¹² Artikel 15, tweede lid, van de wet op het dierenwelzijn.

²¹³ Artikel 3, 13°, van de wet op het dierenwelzijn.

- de Regering kan bepalen welke methodes voor bedwelming en slachting er gevolgd moeten worden²¹⁴; en
- ook de andere voorwaarden die de Regering kan opleggen, meer bepaald wat betreft de opleiding van het personeel, de gebruikte uitrusting en de inrichting van slachthuizen, moeten worden nageleefd²¹⁵.

Met 'slachten' in de zin van de wet op het dierenwelzijn wordt bedoeld het doden van een landbouwhuisdier met het oog op het verbruik²¹⁶.

Bij het doden van dieren gekweekt of gehouden voor de productie van voedingsmiddelen, wol, huiden, pels of andere producten alsook het doden van dieren in het kader van ruimingsoperaties of daarmee verband houdende activiteiten, moeten tevens de regels van de Verordening inzake het doden van dieren worden nageleefd²¹⁷, behalve in sommige gevallen en onder voorbehoud van de nuances uit die Europese verordening²¹⁸. Die laatste voorziet in:

- algemene voorschriften betreffende:
  - de planning²¹⁹, het verloop²²⁰ en de controle²²¹ van de bedwelming;
  - de vereiste bekwaamheden van het personeel²²²;
  - het gebruik van het fixatie- en verdovingsmateriaal²²³; en
- bijzondere voorschriften van toepassing op de slachthuizen betreffende:
  - de indeling, de bouw en de apparatuur van de slachthuizen²²⁴;
  - de behandeling en fixatie van dieren in de slachthuizen²²⁵;
  - de toepasbare controleprocedures²²⁶;
  - de vereiste om een functionaris voor dierenwelzijn aan te stellen in elk slachthuis, die onder het rechtstreekse gezag staat van de bedrijfsexploitant en hem bijstaat bij de naleving van de Verordening inzake het doden van dieren²²⁷, behoudens in bepaalde gevallen²²⁸; en
  - de vereiste, in geval van het doden van dieren in noodsituaties, die stelt dat de houder van de dieren in kwestie alle vereiste maatregelen treft om te verzekeren dat de dieren zo snel mogelijk gedood worden²²⁹.

Voor wat betreft het vakbekwaamheidsniveau en getuigschrift van vakbekwaamheid van het personeel, gebeurt het doden en de bijhorende ingrepen alleen door personen die over het passende vakbekwaamheidsniveau hiervoor beschikken, en zonder enige vermijdbare vorm van pijn, spanning of lijden bij de dieren te veroorzaken²³⁰. Daarenboven worden slachtactiviteiten (behandeling, fixatie, bedwelming, aanhaking) alleen verricht door personen die beschikken over een getuigschrift van vakbekwaamheid voor dergelijke activiteiten, waaruit blijkt dat zij in staat zijn deze uit te voeren²³¹.

Voor wat betreft sommige slachtingen die zijn voorgeschreven door een religieuze ritus, mogen dergelijke slachtingen van runderen, schapen en geiten alleen in een openbaar slachthuis, een particulier slachthuis of een erkende inrichting plaatsvinden²³². Een door een

²¹⁴ Artikel 16, § 2, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van methodes, zie het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 9 februari 2007 betreffende de bescherming van dieren bij het slachten en doden (B.S. 24 februari 2017).

²¹⁵ Artikel 16, § 3 van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van de eisen voor slachthuizen, zie het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 9 februari 2007 betreffende de bescherming van dieren bij het slachten en doden (B.S. 24 februari 2017).

²¹⁶ Artikel 3, 14°, van de wet op het dierenwelzijn.

²¹⁷ Artikel 1, § 1, van de Verordening inzake het doden van dieren.

²¹⁸ Artikelen 1, § 1, tweede lid, en §§ 2 en 3, en artikelen 10 en 11 van de Verordening inzake het doden van dieren.

²¹⁹ Artikel 6 van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²⁰ Artikel 3 en artikel 4 gecombineerd met bijlage I van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²¹ Artikel 5 van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²² Artikel 7 van de Verordening inzake het doden van dieren. Zie ook artikel 21 gecombineerd met bijlage IV van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²³ Artikel 9 van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²⁴ Artikel 14 gecombineerd met bijlage II van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²⁵ Artikel 15 gecombineerd met bijlage III van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²⁶ Artikel 16 van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²⁷ Artikel 17, §§ 2 tot 5, van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²⁸ Artikel 17, § 6, van de Verordening inzake het doden van dieren.

²²⁹ Artikel 19 van de Verordening inzake het doden van dieren.

²³⁰ Artikel 7, § 1 van de Verordening inzake het doden van dieren.

²³¹ Artikel 7, § 2 van de Verordening inzake het doden van dieren.

²³² Artikel 1 van het koninklijk besluit van 11 februari 1988 betreffende sommige door een religieuze ritus voorgeschreven slachtingen.

religieuze ritus voorgeschreven slachting mag alleen uitgevoerd worden²³³:

- als het gaat om een joods ritueel: door geestelijken erkend door het Centraal Israëlitisch Consistorie van België
- als het gaat om een islamitisch ritueel : door geestelijken erkend door het Executief van de Moslims van België.

In de zin van de Verordening inzake het doden van dieren:

- met '**doden**' wordt hier bedoeld iedere bewust gebruikte methode die resulteert in de dood van een dier²³⁴;
- met '**het doden van dieren in noodsituaties**' wordt hier bedoeld het doden van dieren die zodanig gewond of ziek zijn dat dit met ernstige pijn of ernstig lijden gepaard gaat, terwijl er geen andere praktische mogelijkheid is om die pijn of dat lijden te verlichten²³⁵; en
- met '**slachten**' wordt hier bedoeld het doden van dieren bestemd voor menselijke consumptie²³⁶.

G. Ingrepen op dieren

Afgezien van de gevallen waar dierproeven wettelijk toegelaten zijn, is het verboden één of meer ingrepen bij een gewerveld dier te verrichten waarbij één of meerdere gevoelige delen van het lichaam worden verwijderd of beschadigd²³⁷, behalve indien:

- de ingreep noodzakelijk is vanuit diergeneeskundig oogpunt²³⁸;
- de ingreep verplicht is op grond van de wetgeving inzake dierenziektenbestrijding²³⁹; of
- de ingreep gericht is op het nutsgebruik van het dier of op de beperking van de voortplanting van de betreffende soort en vermeld staat in een lijst opgesteld door de Regering²⁴⁰.

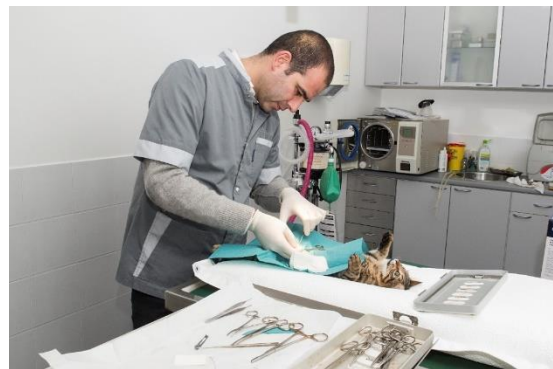

Foto : © Xavier Claes

Deze ingrepen mogen niet uitgevoerd worden zonder voorafgaande verdoving van het dier, behalve in bepaalde uitzonderingen waarin de wet voorziet²⁴¹. De verdoving van een warmbloedig dier moet uitgevoerd worden door een dierenarts, behoudens in de gevallen waarin de verantwoordelijke of de diergeneeskundige helper daartoe gemachtigd is²⁴².

Over het algemeen is castratie van biggen verboden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest²⁴³.

H. Dierentuinen

Om een dierentuin te mogen uitbaten, moet de exploitant van de tuin vooraf een erkenning verkrijgen van de Minister bevoegd voor dierenwelzijn²⁴⁴. Ze kan enkel verkregen en behouden worden indien de voorwaarden opgelegd door de regering, worden nageleefd²⁴⁵. Deze voorwaarden worden bepaald op

²³³ Artikel 3, § 1 van het koninklijk besluit van 11 februari 1988 betreffende sommige door een religieuze ritus voorgeschreven slachtingen.

²³⁴ Artikel 2, a), van de Verordening inzake het doden van dieren.

²³⁵ Artikel 2, d), van de Verordening inzake het doden van dieren.

²³⁶ Artikel 2, j), van de Verordening inzake het doden van dieren.

²³⁷ Artikel 17, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

²³⁸ Artikel 17bis, § 2, 1°, van de wet op het dierenwelzijn.

²³⁹ Artikel 17bis, § 2, 2°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁴⁰ Artikel 17bis, § 2, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁴¹ Artikel 18 van de wet op het dierenwelzijn.

²⁴² Artikel 18, § 1, tweede lid, van de wet op het dierenwelzijn. De verdoving van een warmbloedig dier mag uitgevoerd worden in de gevallen waarin de verantwoordelijke of de diergeneeskundige helper daartoe gemachtigd is overeenkomstig artikelen 5, 2°, 6 of 7 van de wet van 28 augustus 1991 op de uitoefening van de diergeneeskunde (B.S., 15 oktober 1991).

²⁴³ Koninklijk besluit van 17 mei 2001 betreffende de toegestane ingrepen bij gewervelde dieren, met het oog op het nutsgebruik van de dieren of op de beperking van de voortplanting van de diersoort en besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 4 juni 2015 houdende wijziging van het Koninklijk besluit van 17 mei 2001 betreffende de toegestane ingrepen bij gewervelde dieren, met het oog op het nutsgebruik van de dieren of op de beperking van de voortplanting van de diersoort.

²⁴⁴ Artikel 5, § 1, van de wet op het dierenwelzijn; artikel 2, § 1, van het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 betreffende de erkenning van dierentuinen (B.S., 13 november 1998).

²⁴⁵ Zie de voorwaarden vastgelegd in het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 betreffende de erkenning van dierentuinen en de voorwaarden uit de ministeriële besluiten genomen in uitvoering van dat koninklijk besluit (artikel 5 van de wet op het dierenwelzijn; artikel 2, § 6, van het besluit erkenning en verhandeling). Zie meer bepaald het ministerieel besluit van 7 juni 2000 tot vaststelling van de minimumnormen voor het houden van vogels in dierentuinen, (B.S., 5 september 2000); het ministerieel besluit van 3 mei 1999 tot vaststelling van de minimumnormen

advies van de Dierentuincommissie bestaande uit vier leden, deskundig in het welzijn, de educatie, de ethische en foktechnische aspecten, de biologie en het behoud van in dierentuinen gehouden dieren²⁴⁶.

De Brusselse Dierentuinencommissie verstrekt adviezen over diverse aspecten van het dierenwelzijn, zowel op verzoek van de minister of Leefmilieu Brussel, als op eigen initiatief. Verder bevordert de Commissie onderling overleg en samenwerking tussen de belanghebbende actoren. De Commissie verstrekt daarnaast adviezen over het houden van dieren door particulieren die niet behoren tot de soorten of categorieën vermeld op de *ad hoc* vastgestelde lijst en over de aanvragen tot erkenning voor dierentuinen.

Met '**dierentuin**' wordt bedoeld elke voor het publiek toegankelijke inrichting waar levende dieren van niet-gedomesticeerde soorten worden gehouden om te worden tentoongesteld, met inbegrip van dierenparken, safariparken, dolfinaria, aquaria en gespecialiseerde verzamelingen, evenwel met uitzondering van circussen, rondreizende tentoonstellingen en handelszaken voor dieren of andere inrichtingen aangeduid door de Regering en voor diegene waar de Regering voorwaarden kan vaststellen voor het houden en verzorgen van de dieren²⁴⁷.

De uitbatingvoorwaarden voor dierentuinen hebben meer bepaald betrekking op:

- de huisvesting van de dieren met het oog op hun veiligheid en welzijn en de veiligheid van bezoekers en personeel²⁴⁸;
- de hygiëne, verzorging en diergeneeskundige begeleiding²⁴⁹;
- de informatie van de bezoeker en de vereiste om een educatief programma voor scholen uit te werken²⁵⁰; en
- het aanleggen van een register over elk dier of elke groep dieren aanwezig of in de voorbije vijf jaar aanwezig geweest in de dierentuin²⁵¹.

Foto : © Xavier Claes

De bevoegde Minister kan, op ieder ogenblik, de erkenning van een dierentuin intrekken of schorsen indien die niet langer voldoet aan de in de wet en haar uitvoeringsbesluiten vastgestelde voorwaarden. De schorsing of intrekking kan betrekking hebben op slechts een gedeelte van de dierentuin²⁵². Een dergelijke intrekking leidt tot een verbod om gedurende een bepaalde of onbepaalde tijd of definitief een nieuwe erkenning aan te vragen en om, gedurende dezelfde periode, een dierentuin te beheren of er direct toezicht uitoefenen op dieren²⁵³.

CONTROLE

Verordening 2017/625 stelt regels op Europees niveau op voor officiële Europese controles die de correcte toepassing en naleving van de levensmiddelenwetgeving verzekeren, om de menselijke gezondheid, de diergezondheid, het dierenwelzijn en de plantgezondheid te beschermen.

De verordening neemt een meer geharmoniseerde en coherente aanpak op van de officiële controles alsook van de uitvoerende maatregelen in de hele agro-voedselketen en versterkt het principe van controles die bedoeld zijn om risico's te beoordelen. De officiële controles zijn van toepassing op de regelgeving inzake dierenwelzijn, met inbegrip van die tijdens het vervoer, het slachten en het fokken.

voor het houden van zoogdieren in dierentuinen (B.S., 19 augustus 1999); en het ministerieel besluit van 23 juni 2004 tot vaststelling van de minimumnormen voor het houden van reptielen in dierentuinen (B.S., 27 juli 2004).

²⁴⁶ Artikel 7/1 §§ 1 en 3 van het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 4 mei 2016 houdende de samenstelling en de werking van de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn.

²⁴⁷ Artikel 3, 9°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁴⁸ Artikelen 3 tot 8 van het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 betreffende de erkenning van dierentuinen.

²⁴⁹ Artikelen 9 tot 22 van het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 betreffende de erkenning van dierentuinen.

²⁵⁰ Artikelen 23 en 24 van het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 betreffende de erkenning van dierentuinen.

²⁵¹ Artikel 27 van het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 betreffende de erkenning van dierentuinen.

²⁵² Artikel 5, § 4, tweede lid, van de wet op het dierenwelzijn ; artikel 2, § 5, van het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 betreffende de erkenning van dierentuinen.

²⁵³ Artikel 5, § 4, tweede lid, van de wet op het dierenwelzijn.

Verordening 2017/625 bevat een jaarlijkse rapportageverplichting naar de Europese Commissie toe over de vastgestelde overtredingen en de genomen maatregelen tijdens controles in boerderijen, op het vervoer en in slachthuizen²⁵⁴.

INBREUKEN

Algemeen gesproken vormt een inbreuk op de wet op het dierenwelzijn, op de bijhorende uitvoeringsbesluiten of op de Europese Verordeningen ter zake een overtreding²⁵⁵.

Een schending van de verplichtingen uit punt III vormt dientengevolge een overtreding, en meer bepaald de gedragingen vermeld in wat volgt.

A. Het houden

De houder van een dier begaat een overtreding wanneer hij de wettelijke voorwaarden voor het houden niet naleeft, en meer bepaald wanneer hij:

- een dier achterlaat met de bedoeling zich ervan te ontdoen²⁵⁶;
- dieren houdt waarvan het houden verboden is²⁵⁷ en daarvoor niet over de juiste ontheffing beschikt²⁵⁸.
- dieren gebruikt in circussen of rondreizende tentoonstellingen zonder over een ontheffing te beschikken of zonder de voorwaarden opgelegd door de Regering na te leven indien het houden van die dieren werd toegestaan²⁵⁹;
- de maatregelen schendt die de Regering kan voorschrijven voor het houden van dieren tijdens tentoonstellingen of om het publiek te vermaken op kermissen, wedstrijden en bij andere omstandigheden²⁶⁰;
- hij een van de volgende maatregelen niet treft:
  - alle vereiste maatregelen om het dier voeding, verzorging en huisvesting te verschaffen aangepast aan zijn behoeften²⁶¹;
  - wanneer het dier gewoonlijk of voortdurend is vastgemaakt of opgesloten, het voldoende ruimte en bewegingsvrijheid geven²⁶²; en
  - indien het dier een paard is dat buiten wordt gehouden, het een natuurlijke beschutting of een schuilhok verschaffen²⁶³;
- de bewegingsvrijheid van het dier inperkt waardoor het aan vermijdbare pijnen, lijden of letsels is blootgesteld²⁶⁴;
- hij de maatregelen niet naleeft die de Regering kan voorschrijven voor de registratie van honden en katten, alsook om overbevolking bij deze diersoorten te vermijden²⁶⁵;

²⁵⁴ Zie meer bepaald artikelen 113 en 114 van Verordening 2017/625.

²⁵⁵ Elke schending van de wet op het dierenwelzijn, van de bijhorende uitvoeringsbesluiten en van de Europese Verordeningen en Beschikkingen ter zake is feitelijk strafbaar, of dat nu is krachtens artikel 35, artikel 36, artikel 36bis of artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn. Deze laatste bepaling stelt feitelijk strafbaar, de 'inbreuken op deze wet, op zijn uitvoeringsbesluiten of op de Europese Beschikkingen en Verordeningen ter zake die niet zijn opgenomen in artikelen 35, 36 en 36bis'.

²⁵⁶ Artikel 1 gecombineerd met artikel 35, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁵⁷ Artikel 3bis gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met het koninklijk besluit van 16 juli 2009 tot vaststelling van niet voor productiedoeleinden gehouden zoogdieren die gehouden mogen worden. Zie ook artikel 9bis gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn.

²⁵⁸ Geënt op artikel 3bis, § 2, van de wet op het dierenwelzijn (meer bepaald voor dierentuinen, laboratoria, dierenartsen of particulieren onder bepaalde voorwaarden).

²⁵⁹ Artikel 6bis gecombineerd met artikelen 41 en 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn. Wat betreft dieren waarvoor een ontheffing is toegekend, zie in het bijzonder de bijlage van het koninklijk besluit van 2 september 2005 betreffende het welzijn van dieren gebruikt in circussen en rondreizende tentoonstellingen. De voorwaarden opgenomen in datzelfde besluit worden bijvoorbeeld niet nageleefd wanneer er niet minstens een keer om de drie maanden een dierenarts wordt geconsulteerd, wanneer er onvoldoende bekwaam personeel is aangesteld voor de verzorging van de dieren en het onderhoud van hun verblijven of wanneer de minimumnormen om die dieren te houden, niet worden nageleefd (artikelen 13, § 1 en 15, § 1, en de bijlage bij het koninklijk besluit van 2 september 2005 betreffende het welzijn van dieren gebruikt in circussen en rondreizende tentoonstellingen).

²⁶⁰ Artikel 6 gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van maatregelen, zie in het bijzonder het koninklijk besluit van 1 maart 2013 betreffende het welzijn van paarden en pony's op kermissen (B.S., 29 maart 2013).

²⁶¹ Artikel 4 gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁶² Artikel 4, § 2, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁶³ Artikel 4, § 2/1, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁶⁴ Artikel 4, § 2, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁶⁵ Artikel 7 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van maatregelen, zie in het bijzonder het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden en het koninklijk besluit van 3 augustus 2012 betreffende het meerjarenplan voor de sterilisatie van huiskatten (B.S., 28 augustus 2012).

- hij een zwervend, verloren of achtergelaten dier opvangt en het niet binnen de 4 dagen toevertrouwt aan het gemeentebestuur van de plaats waar hij het dier gevonden heeft of dat van zijn woonplaats²⁶⁶;
- bij het houden van een zwervend, verloren of achtergelaten dier in een asiel of dierentuin en toevertrouwd door het gemeentebestuur, dat dier niet gedurende minstens vijftien dagen na de opname ter beschikking houdt van de eigenaar²⁶⁷;
- bij het houden van een zwervend, verloren of achtergelaten dier dat het gemeentebestuur of het asiel hem heeft toevertrouwd, dat dier niet ter beschikking houdt van de eigenaar gedurende minstens de onderstaande termijnen²⁶⁸:
  - indien het om een hond gaat, minstens 15 dagen vanaf de dag waarop het dier is overhandigd aan het gemeentebestuur;
  - indien het om een ander dier gaat dan een hond, minstens 45 dagen vanaf de dag waarop het dier is overhandigd aan het gemeentebestuur;
- de eigenaar is van een zwerfende, verloren of achtergelaten hond en de opname-, verzorgings- en hoedekosten niet betaalt²⁶⁹;
- een van de onderstaande inrichtingen uitbaat zonder erkenning²⁷⁰:
  - een honden- of kattenkwekerij;
  - een dierenasiel;
  - een honden- of kattenpension;
  - een handelszaak voor dieren.
- wanneer de erkenning van zijn inrichting is ingetrokken door de bevoegde minister (wegens niet-naleving van de wettelijke en door de Regering vastgestelde voorwaarden voor behoud van de erkenning):
  - hij een nieuwe erkenning aanvraagt terwijl dat verboden is; of
  - een van voornoemde inrichtingen uitbaat en er direct toezicht uitoefent op dieren, terwijl dat voor hem verboden is²⁷¹; of
- hij de erkenningsvoorwaarden van zijn inrichting schendt²⁷².

B. Verhandeling

Wat betreft de verhandeling van dieren, gelden de volgende handelingen als overtredingen:

- het verhandelen van de volgende dieren²⁷³:
  - dieren met duidelijke ziektesymptomen;
  - dieren die frauduleus ingevoerd zijn of illegaal gehouden worden;
  - dieren die een niet toegestane amputatie hebben ondergaan;
  - zoogdieren, wanneer ze niet of te vroeg gespeend zijn;
- de verkoop van zwerfende, verloren of achtergelaten dieren²⁷⁴;
- het verhandelen van honden en katten²⁷⁵:
  - die jonger zijn dan 7 weken voor honden of jonger dan 13 weken voor katten;
  - die niet overeenkomstig de wettelijke voorschriften werden geïdentificeerd en geregistreerd²⁷⁶;
  - of zonder overeenstemmend wettelijk voorgeschreven identificatie- en registratiedocument.
- het afstaan van dieren aan personen jonger dan 16 jaar (zonder de uitdrukkelijke toestemming van hun ouders of wettelijke voogd)²⁷⁷;

²⁶⁶ Artikel 9, § 1, eerste lid, gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁶⁷ Artikel 9, § 2, eerste lid, gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn.

²⁶⁸ Artikel 9, § 2, tweede en derde lid, gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn.

²⁶⁹ Artikel 9, § 2, vijfde lid, gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn.

²⁷⁰ Artikel 5, § 1, gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁷¹ Artikel 5, § 4, tweede lid, gecombineerd met artikel 35, 7° en 8°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁷² Artikel 5, § 2, gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 3 tot 26 van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁷³ Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 27, §§ 1 en 2, van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁷⁴ Artikel 10 gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 27, § 2, van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁷⁵ Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 28 van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁷⁶ Zie in het bijzonder het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende de identificatie en de registratie van honden.

²⁷⁷ Zie artikel 11 gecombineerd met artikel 36, 12°, van de wet op het dierenwelzijn.

- het verhandelen van honden of katten (of elk ander dier waarvan de Regering de verhandeling kan verbieden²⁷⁸) op de volgende plaatsen: op de openbare weg of in het huis van de koper, behalve indien het initiatief van die laatste komt²⁷⁹;
- het maken van reclame met het oog op het verhandelen van:
  - dieren waarvan het houden verboden is²⁸⁰; of
  - honden en katten, tenzij indien de reclame gemaakt wordt door personen die een erkende inrichting beheren of wanneer het gaat om advertenties gepubliceerd in vaktijdschriften²⁸¹;
- het houden of tentoonstellen van honden of katten in de winkelruimte van handelszaken voor dieren of in hun aanhorigheden²⁸²;
- het tentoonstellen van honden of katten in uitstalramen of op het trottoir²⁸³;
- het sluiten van een kredietovereenkomst voor de aankoop van een gezelschapsdier²⁸⁴;
- door de verantwoordelijke van het dier, het verstrekken van foutieve informatie, meer bepaald over de leeftijd, de herkomst of de benaming van het dier bestemd voor de verkoop, of het voeren van bedrieglijke publiciteit om de verkoop van een dier te bevorderen²⁸⁵;
- door de verantwoordelijke van een (erkende) inrichting voor dieren, het niet zichtbaar uithangen van zijn erkenning²⁸⁶;
- door de verantwoordelijke van een kwekerij of van een handelszaak voor dieren (tenzij indien hij een hobbykweker is²⁸⁷), het verkopen van een dier:
  - zonder, op verzoek van de koper-particulier, een gedateerd overdrachtsbewijs te overhandigen waarop de datum, de naam van de verkoper en van de koper, de soort en het aantal dieren vermeld staan²⁸⁸;
  - zonder aan de koper van een hond of een kat een garantiecertificaat te overhandigen over de gezondheidstoestand van het dier en zonder minstens 6 maanden een exemplaar van dat certificaat te bewaren²⁸⁹;
  - zonder aan de particuliere koper de nodige richtlijnen te geven op het vlak van voeding, huisvesting en verzorging van het dier²⁹⁰; of
  - zonder aan de koper van een hond de nodige schriftelijke richtlijnen te geven op het vlak van voeding, huisvesting en verzorging van het dier, alsook schriftelijke richtlijnen over de opvoeding van de hond, goedgekeurd door Leefmilieu Brussel²⁹¹; of
- het niet naleven van de voorwaarden voor verhandeling van de dieren²⁹².

C. Dierproeven

Ook hij die de regels voor dierproeven schendt, begaat een overtreding²⁹³. Dat is meer bepaald het geval wanneer:

- hij de regels schendt voorgeschreven door de Regering om bepaalde dierproeven te verbieden of toe te laten, en meer bepaald het verbod om proeven te doen op²⁹⁴:

²⁷⁸ Op grond van artikel 12, tweede lid, van de wet op het dierenwelzijn. De Regering kan dat verbod opheffen voor personen met een erkende inrichting.

²⁷⁹ Artikel 12, eerste lid, gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁸⁰ Artikel 11bis gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn. Met de uitdrukking '*dieren waarvan het houden verboden is*' wordt bedoeld alle dieren die niet gehouden mogen worden op grond van de voornoemde lijst, in toepassing van artikel 3bis, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁸¹ Artikel 11bis gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn. Indien het advertenties betreft in vaktijdschriften, moet de - niet-erkende - verantwoordelijke van een dier in elke reclame voor de verhandeling van honden het identificatienummer vermelden van elke verhandelde hond (artikel 27/1 van het besluit erkenning en verhandeling). Indien de reclame wordt gemaakt door een erkende inrichting, moet haar erkenningsnummer vermeld worden in elke reclame voor de verhandeling van honden of katten, behalve in geval van hobbykwekers (artikelen 33 en 34/1 van het besluit erkenning en verhandeling).

²⁸² Artikel 12, derde en vierde lid, gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn.

²⁸³ Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 28/2 van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁸⁴ Artikel 10bis gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn.

²⁸⁵ Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 27, § 3, van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁸⁶ Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 29, § 3, van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁸⁷ Artikel 34/1 van het besluit erkenning en verhandeling

²⁸⁸ Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 29, § 1, van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁸⁹ Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 30, § 1, van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁹⁰ Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 29, § 1, van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁹¹ Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 31, § 1, van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁹² Artikel 10 gecombineerd met artikel 36, 14°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 27 tot 34/1 van het besluit erkenning en verhandeling.

²⁹³ Artikelen 20 tot 30/1, gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn en met de uitvoeringsbesluiten van die bepalingen, in het bijzonder het besluit dierproeven.

²⁹⁴ Artikel 20, §§ 3 en 4, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor een voorbeeld van een besluit, zie meer bepaald het koninklijk besluit van 30 november 2001 houdende verbod op sommige dierproeven en het besluit proefdieren (B.S., 23 januari 2002).

- de volgende dieren (behalve mits naleving van de eventueel gestelde voorwaarden om die proeven te mogen uitvoeren):
  - > dieren die niet voor dergelijke doeleinden gekweekt zijn²⁹⁵;
  - > dieren gevangen in de natuur²⁹⁶;
  - > zwervende, verloren, achtergelaten of verwilderde huisdieren²⁹⁷;
  - > exemplaren van niet-menselijke primaten²⁹⁸; of
  - > exemplaren van de bedreigde soorten opgesomd in bijlage A van Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer die niet binnen het toepassingsgebied vallen van artikel 7, paragraaf 1 van die verordening²⁹⁹; of
- indien er reeds gegevens bestaan aangelegd in een andere lidstaat, verkregen met behulp van dierproeven die erkend worden door de wetgeving van de Europese Unie, tenzij er in verband met die gegevens verdere dierproeven nodig blijken om de volksgezondheid, de veiligheid of het milieu te beschermen³⁰⁰;
- hij dierproeven uitvoert terwijl het nagestreefde resultaat kan worden verkregen met behulp van een andere methode of beproevingsstrategie waarbij geen levende dieren worden gebruikt en die in de wetgeving van de Europese Unie is erkend³⁰¹;
- hij de besluiten van de Regering schendt die de doeleinden omschrijven waarvoor dierproeven uitsluitend mogen worden gebruikt (zie hierboven punt III.C.4.b)³⁰²;
- hij dierproeven van didactische aard uitvoert in het hoger onderwijs die niet onmisbaar zijn voor de vorming van de studenten of die door andere, evenwaardige didactische methoden kunnen worden vervangen³⁰³;
- hij dierproeven doet met toediening van stoffen aan de dieren waardoor zij niet meer, of slechts in geringe mate, in staat zijn pijn te tonen bij te lichte verdoving of te geringe pijnstilling³⁰⁴;
- hij de proeven niet tot het strikt noodzakelijke beperkt³⁰⁵ en, als proefleider, er niet op toeziet dat alle pijn, lijden, angst of blijvende nutteloze schade toegebracht aan een dier tijdens een proef onderbroken wordt³⁰⁶;
- hij niet de proef kiest die het best voldoet aan de vereisten van de wet op het dierenwelzijn, meer bepaald de minst schadelijke proef voor de dieren³⁰⁷;
- hij het proefdier na afloop van de proef niet behandelt volgens de vereiste voorwaarden (zie hierboven punt III.C.4.d)³⁰⁸;
- hij niet over een vereiste erkenning beschikt als gebruiker, fokker of leverancier³⁰⁹;
- hij een project uitvoert (te weten elk werkprogramma met een welomschreven wetenschappelijk doel dat een of meerdere dierproeven omvat) zonder de vereiste toestemming³¹⁰;
- hij in zijn hoedanigheid als proefleider er niet op toeziet dat de projecten en proeven worden uitgevoerd volgens de projectvergunning³¹¹;

²⁹⁵ Artikel 20 gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 4, § 1, en 44 van het besluit proefdieren.

²⁹⁶ Artikel 20 gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 7 en 44 van het besluit proefdieren.

²⁹⁷ Artikel 20 gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 8 en 44 van het besluit proefdieren.

²⁹⁸ Artikel 20 gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 5 en 44 van het besluit proefdieren.

²⁹⁹ Artikel 20 gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 6 en 44 van het besluit proefdieren.

³⁰⁰ Artikel 20 gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 29 en 44 van het besluit proefdieren.

³⁰¹ Artikel 24 gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁰² Artikel 20, §3, gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van besluiten, zie meer bepaald het koninklijk besluit van 30 november 2001 houdende verbod op sommige dierproeven en het besluit proefdieren (B.S., 23 januari 2002).

³⁰³ Artikel 30, § 1, gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁰⁴ Artikel 24, § 4, gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁰⁵ Artikel 24, §§ 1 en volgende, gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁰⁶ Artikel 20, § 3, gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 27, § 1, en 44 van het besluit proefdieren.

³⁰⁷ Artikel 24, § 3, gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁰⁸ Artikelen 20, § 3, en 24, § 4, zesde lid, gecombineerd met artikel 35, 6°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 27, §§ 2 en volgende, tot 30 van het besluit proefdieren.

³⁰⁹ Artikel 21, § 1, eerste lid, en artikelen 22 en 25 gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn. De voorwaarden en de procedure voor die erkenning worden meer bepaald voorgeschreven door de Regering op grond van artikel 21, § 1, van de wet op het dierenwelzijn (zie in het bijzonder artikelen 11 tot 16 van het besluit proefdieren).

³¹⁰ Artikel 3, 17°, en artikel 21, § 3, tweede en derde lid, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn. De voorwaarden, de beoordelingscriteria en de vergunningsprocedures worden bepaald door de Regering (zie artikelen 17 tot 30 en 44 van het besluit proefdieren).

³¹¹ Artikel 21, § 3, vierde lid, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 27, § 1, en 44 van het besluit proefdieren.

- hij niet over de vereiste kennis en kwalificaties beschikt, in het bijzonder:
  - voor de proefleider: indien hij niet beschikt over een universitair diploma waarbij een fundamentele kennis van de medische of biologische wetenschappen wordt gewaarborgd of, in elk geval, niet de kennis en bekwaamheid bezit die nodig zijn voor het uitvoeren van de dierproeven³¹²;
  - voor het personeel van gebruikers, fokkers en leveranciers (met name personen die instaan voor de elementaire verzorging van de proefdieren, de personen belast met de bijzondere verzorging van de proefdieren of personen die actief deelnemen aan de dierproeven): indien hij niet de regels naleeft die de Regering kan voorschrijven voor hun opleiding en kwalificatie³¹³;
- als gebruiker, fokker of leverancier een beroep doet op personeel dat niet voldoet aan de opleidingsvoorwaarden voorgeschreven door de Regering³¹⁴;
- als gebruiker, fokker of leverancier in zijn inrichting geen dierenwelzijnsceel opricht, die minstens één vertegenwoordiger omvat van de personen belast met de bijzondere verzorging van de proefdieren en voldoet aan de voorschriften van de Regering³¹⁵;
- hij de aanstelling verzuimt van:
  - een persoon die instaat voor de naleving van de erkenningsvoorwaarden en voor de overdracht van administratieve of statistische inlichtingen terwijl hij gebruiker, fokker of leverancier is³¹⁶; en
  - een dierenarts bekwaam in proefdiergeneeskunde belast met de bescherming van de gezondheid en het welzijn van de dieren, als hij proeven doet op paarden, honden, katten, varkens, herkauwers of primaten³¹⁷;
- als proefleider die instaat voor de maatregelen in verband met de nazorg van de dieren daartoe geen beroep doet op een dierenarts bij het gebruik van paarden, honden, katten, varkens, herkauwers of primaten³¹⁸;
- hij er niet op toeziet dat³¹⁹:
  - alle aanwezige proefdieren huisvesting en gepaste verzorging krijgen;
  - elke inperking van het vermogen van een proefdier om aan zijn fysiologische en ethologische behoeften te voldoen, tot het strikte minimum beperkt blijft;
  - alle proefdieren en de omstandigheden waarin ze worden gehuisvest dagelijks worden gecontroleerd;
  - het welzijn en de gezondheidstoestand van de proefdieren regelmatig wordt gecontroleerd door een deskundige bekwaam in proefdierkunde, om pijn of onnodig blijvend lijden of letsel te voorkomen, en dat er een bewijs van die controle wordt verstrekt; en
  - wanneer de gezondheid of het welzijn van de proefdieren niet bevredigend is, hij daarvan verwittigd wordt door elk lid van zijn personeel dat hier kennis van heeft en hij onverwijld het nodige doet om de oorzaak op te sporen en passende maatregelen te nemen;
- hij als gebruiker, fokker, leverancier of proefleider niet de documenten bijhoudt voorgeschreven door de Regering³²⁰, in het bijzonder het register³²¹ en, in de onmiddellijke nabijheid van de huisvesting van de proefdieren, de informatie betreffende hun identificatie en desgevallend betreffende het project waarbinnen ze gebruikt worden alsook betreffende de verantwoordelijke proefleider³²²;

³¹² Artikel 26, § 1, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn; artikel 32, § 4, en artikel 44 en bijlage 11 van het besluit proefdieren. Voor de bijkomende regels die de Regering kan voorschrijven inzake opleiding en kwalificatie van de proefleider, zie meer bepaald de rest van artikel 32, § 4, van het besluit proefdieren.

³¹³ Artikel 29 gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van regels: Artikel 32, § 1, en bijlage 8 van het besluit proefdieren, in uitvoering van artikel 29 van de wet op het dierenwelzijn. Voor meer details over de andere opleidingen, zie het vervolg van artikel 32 van voornoemd besluit.

³¹⁴ Artikel 29 gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 32, § 6, en artikel 44 van het besluit proefdieren.

³¹⁵ Artikel 20, § 4, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn en met artikelen 35, 36 en 44 van het besluit proefdieren.

³¹⁶ Artikel 25 gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn. De administratieve of statistische inlichtingen worden bepaald door de Regering.

³¹⁷ Artikel 23, § 2, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

³¹⁸ Artikel 26, § 2, tweede lid, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

³¹⁹ Artikel 23 gecombineerd met artikel 36, 3° van de wet op het dierenwelzijn en met artikel 31 van het koninklijk besluit proefdieren.

³²⁰ Artikel 27 gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van besluiten, zie meer bepaald het besluit proefdieren.

³²¹ Artikelen 10 en 44 van het besluit proefdieren; zie ook artikel 23, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

³²² Artikelen 9, § 1, en 44 van het besluit proefdieren.

- hij eender welk besluit van de Regering schendt betreffende de herkomst van proefdieren of erop gericht de herkomst van die dieren te bepalen en te controleren³²³. Zo moet bij een gebruiker, fokker of leverancier elke hond, kat of niet-menselijke primaat ten laatste bij het spenen op de minst pijnlijke wijze worden voorzien van een individueel en blijvend identificatieteken³²⁴;
- hij de bijzondere voorwaarden schendt die de Regering kan voorschrijven voor het houden van proefdieren van allerhande categorieën³²⁵; of
- hij eender welk besluit van de Regering schendt betreffende het verstrekken van administratieve inlichtingen³²⁶. Zo schrijft de Regering voor dat een gebruiker ten laatste op 31 januari van elk jaar aan Leefmilieu Brussel de statistische gegevens moet bezorgen betreffende het gebruik van proefdieren in zijn inrichting tijdens het voorbije kalenderjaar³²⁷. De deskundige die de controles op het welzijn en de gezondheid van de proefdieren doet, maakt ook ten minste elk trimester aan Leefmilieu Brussel³²⁸ een schriftelijk verslag over van zijn bezoeken.

D. Vervoer

Het niet naleven van de voorwaarden om de dieren te vervoeren, zoals ter zake vastgelegd door de Regering³²⁹ of in de Verordening inzake dierenvervoer³³⁰ (zie hierboven, punt III.D) is ook een overtreding.

E. Invoer en doorvoer

Het niet naleven van de voorwaarden opgelegd door de Regering voor de in- en doorvoer van dieren is ook een overtreding (zie hierboven, punt III.E)³³¹.

F. Doden van dieren

Bovendien begaat ook iedereen die de voorwaarden voor het doden van dieren niet naleeft, een overtreding. Dat is meer bepaald het geval wanneer:

- hij een gewerveld dier doodt zonder daarvoor over de nodige kennis en bekwaamheid te beschikken of zonder³³²:
  - het te bedwelmen of te verdoven; of
  - wanneer heirkraft of noodzaak niet toelaten het dier te bedwelmen of te verdoven, de minst pijnlijke methode te gebruiken;
- hij een dier slacht zonder:
  - het te bedwelmen of wanneer heirkraft of noodzaak niet toelaten het dier te bedwelmen of te verdoven, de minst pijnlijke methode te gebruiken³³³; en
  - de methodes voor bedwelming of slachting te volgen zoals voorgeschreven door de Regering³³⁴;
- hij eender welk besluit van de Regering schendt dat voorschrijft dat bepaalde slachtingen voorgeschreven door de ritus van een eredienst moeten worden uitgevoerd in erkende slachthuizen³³⁵;
- hij eender welk besluit van de Regering schendt dat de voorwaarden voorschrijft wat betreft:

³²³ Artikel 23, § 1, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van regels, zie meer bepaald hoofdstuk 2 van het besluit proefdieren.

³²⁴ Artikel 9, § 2, gecombineerd met artikel 44 van het besluit proefdieren.

³²⁵ Artikel 23, § 1, gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn.

³²⁶ Artikel 25 gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van reglementaire bepalingen, zie in het bijzonder artikel 37 van het besluit proefdieren en het ministerieel besluit van 21 februari 2014 tot de indiening van de statistische gegevens betreffende het gebruik van proefdieren bij een gebruiker (B.S., 12 maart 2014).

³²⁷ Artikelen 37 en 44 van het besluit proefdieren.

³²⁸ Artikel 31, 4°, van het besluit proefdieren.

³²⁹ Artikel 13 gecombineerd met artikel 36, 3°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van die omstandigheden, zie in het bijzonder het koninklijk besluit van 10 juni 2014 betreffende de voorwaarden voor het vervoer, het verzamelen en het verhandelen van landbouwhuisdieren en het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2019 betreffende het commercieel vervoer van dieren.

³³⁰ Artikel 36, 17°, van de wet op het dierenwelzijn.

³³¹ Artikel 14 gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn.

³³² Artikel 15 gecombineerd met artikel 36, 6°, van de wet op het dierenwelzijn. Zie artikel 3, 13°, van de wet op het dierenwelzijn voor de definitie van 'doden'.

³³³ Artikel 16 gecombineerd met artikel 36, 6°, van de wet op het dierenwelzijn.

³³⁴ Artikel 16, § 2, gecombineerd met artikel 36, 6°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van methodes, zie het koninklijk besluit van 16 januari 1998 betreffende de bescherming van dieren bij het slachten of doden.

³³⁵ Artikel 16, § 1, gecombineerd met artikel 36, 6°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor een voorbeeld van besluit, zie het koninklijk besluit van 11 februari 1988 betreffende sommige door een religieuze ritus voorgeschreven slachtingen.

- de opleiding van de verantwoordelijke voor dierenwelzijn en van het personeel dat in de slachthuizen werkt, en de opleiding van de personen die betrokken zijn bij het doden van pelsdieren, en de organisatie van deze opleiding;
- het afleveren, schorsen en intrekken van voorlopige en definitieve getuigschriften van vakbekwaamheid; en
- de bouw, inrichting en uitrusting van slachthuizen³³⁶; of
- hij de algemene voorwaarden voor het doden schendt of de bijzondere voorwaarden voor slachting uit de Verordening inzake het doden van dieren (zie hierboven, punt III.F)³³⁷.

G. Ingrepen op dieren

Hij die verboden ingrepen op dieren uitvoert, begaat ook een overtreding. Dat is meer bepaald het geval wanneer:

- hij amputaties verricht of letsels veroorzaakt van een of meerdere gevoelige delen van het lichaam van een gewerveld dier, zonder over een ontheffing te beschikken³³⁸;
- hij een pijnlijke ingreep doet bij een gewerveld dier zonder verdoving, zonder over een ontheffing te beschikken³³⁹;
- hij een warmbloedig dier verdooft zonder dierenarts te zijn of zonder verantwoordelijke te zijn of diergeneeskundige helper gemachtigd om de diergeneeskunde uit te oefenen³⁴⁰; of
- hij deelneemt aan een tentoonstelling, een keuring of wedstrijd met dieren die een van de bovengenoemde verboden ingrepen hebben ondergaan, een dier dat een dergelijke ingreep heeft ondergaan tot een van die evenementen toelaat of dergelijke dieren verhandelt³⁴¹.

H. Dierentuinen

De volgende handelingen vormen ook een overtreding:

- de uitbating van een dierentuin zonder erkenning van de Minister bevoegd voor dierenwelzijn³⁴²;
- de schending door de uitbater van een dierentuin van de uitbatingvoorwaarden vastgelegd door de Regering wat betreft de huisvesting, hygiëne, verzorging, informatie en het educatieve programma of wat betreft het bij te houden register (zie hierboven, punt III.H)³⁴³; of
- het door de uitbater van een dierentuin waarvan de erkenning is ingetrokken door de bevoegde minister (wegens niet-naleving van de wettelijke en door de Regering vastgestelde voorwaarden voor het behoud van de erkenning):
  - aanvragen van een nieuwe erkenning terwijl dat gezien die intrekking verboden is; of
  - beheren van een inrichting voor dieren of daar direct toezicht uitoefenen op dieren terwijl dat voor hem verboden is³⁴⁴.

³³⁶ Artikel 16, § 3, gecombineerd met artikel 36, 6°, van de wet op het dierenwelzijn. Voor voorbeelden van de eisen voor slachthuizen, zie besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 9 februari 2017 betreffende de bescherming van dieren bij het slachten en doden

³³⁷ Artikel 36, 18°, van de wet op het dierenwelzijn.

³³⁸ Artikel 17bis gecombineerd met artikel 35, 5°, van de wet op het dierenwelzijn. Ontheffingen kunnen bijvoorbeeld toegekend worden voor ingrepen die noodzakelijk zijn vanuit diergeneeskundig standpunt, om de voortplanting van de soort te beperken of ook om ziekte bij de dieren te voorkomen (artikel 17bis, § 2, van de wet op het dierenwelzijn en de besluiten die de Regering neemt op grond van artikel 17bis, § 2, 3°, van de wet op het dierenwelzijn, in het bijzonder het koninklijk besluit van 17 mei 2001 betreffende de toegestane ingrepen bij gewervelde dieren, met het oog op het nutsgebruik van de dieren of op de beperking van de voortplanting van de diersoort, *B.S.*, 4 juli 2001).

³³⁹ Artikel 18 gecombineerd met artikel 35, 4°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁴⁰ Artikel 18, § 1, tweede lid, gecombineerd met artikel 35, 4°, van de wet op het dierenwelzijn. De verdoving van een warmbloedig dier mag uitgevoerd worden in de gevallen waarin de verantwoordelijke of de diergeneeskundige helper daartoe gemachtigd is overeenkomstig artikelen 5, 2°, 6 of 7 van de wet op de uitoefening van de diergeneeskunde.

³⁴¹ Artikel 19 gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn.

³⁴² Artikel 5, § 1, gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn.

³⁴³ Artikel 5, § 2, gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met de uitvoeringsbesluiten. De voorwaarden worden bepaald door het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 betreffende de erkenning van dierentuinen en de voorwaarden vastgelegd in de ministeriële besluiten ter uitvoering van dat koninklijk besluit zijn vervuld (artikel 5 van de wet op het dierenwelzijn; artikel 2, § 6, van het besluit erkenning en verhandeling). Zie meer bepaald het ministerieel besluit van 7 juni 2000 tot vaststelling van de minimumnormen voor het houden van vogels in dierentuinen; het ministerieel besluit van 3 mei 1999 tot vaststelling van de minimumnormen voor het houden van zoogdieren in dierentuinen; en het ministerieel besluit van 23 juni 2004 tot vaststelling van de minimumnormen voor het houden van reptielen in dierentuinen.

³⁴⁴ Artikel 5, §4, tweede lid, gecombineerd met artikel 35, 7° en 8°, van de wet op het dierenwelzijn.

ANDERE OVERTREDINGEN

De volgende handelingen vormen ook een overtreding:

- het organiseren van diereengevechten of schietoefeningen op dieren, eraan deelnemen met zijn dieren of als toeschouwer, eraan op enigerlei wijze medewerking verlenen of over de uitslag ervan weddenschappen inrichten of aan dergelijke weddenschappen deelnemen³⁴⁵;
- seksuele betrekkingen hebben met dieren³⁴⁶;
- de aanvalsdrijf van een dier opdrijven door het op te hitsen tegen een ander dier³⁴⁷;
- aan een dier stoffen, bepaald door de Regering, toedienen of doen toedienen met het doel zijn prestaties te beïnvloeden of het opsporen van prestatiebeïnvloedende stoffen te verdoezelen³⁴⁸;
- een dier arbeid laten verrichten die kennelijk zijn natuurlijke krachten te boven gaat³⁴⁹;
- het gebruik van honden als last- en trekdieren, zonder dat daartoe een ontheffing is verleend³⁵⁰;
- het te koop stellen, verkopen, kopen of houden van een blindgemaakte vogel³⁵¹;
- het gebruiken van een dier voor africhting, encenering, reclame of gelijkaardige doeleinden in de mate dat dit oneigenlijke gebruik duidelijk leidt tot vermijdbare pijn, lijden of letsel³⁵²;
- het onder dwang voeder of drinken toedienen aan een dier, behalve om medische redenen of voor dierproeven uitgevoerd volgens de wet op het dierenwelzijn³⁵³ of in gespecialiseerde, door de Regering bepaalde kwekerijen en volgens de voorwaarden die ze stelt³⁵⁴;
- het toedienen aan een dier van een stof die het pijn of letsel kan berokkenen, behalve om medische redenen of voor dierproeven uitgevoerd volgens de wettelijke voorwaarden³⁵⁵;
- het per post onder rembours verzenden van een dier³⁵⁶;
- het houden of verhandelen van geveerde dieren³⁵⁷;
- het uitloten of uitreiken van dieren bij wedstrijden, verlotingen, weddenschappen of andere gelijkaardige evenementen, zonder dat daarvoor een ontheffing is verleend³⁵⁸;
- het organiseren van een straatpaardenkoers en/of een oefenmoment ter voorbereiding van een dergelijke koers of eraan deelnemen, waarbij de koers geheel of gedeeltelijk gelopen wordt op de openbare weg, waarvan de bestrating bestaat uit asfalt, beton, straatkeien of klinkers of een ander hard materiaal³⁵⁹; en
- het plegen van handelingen, uitgezonderd bij heikracht, die niet voorzien zijn door de wet op het dierenwelzijn en waardoor een dier zonder noodzaak omkomt of een verminking, een letsel, pijn of lijden ondergaat³⁶⁰.

Ten slotte is ook elke schending van de wet op het dierenwelzijn, van zijn uitvoeringsbesluiten en van de Europese verordeningen en beschikkingen ter zake die niet vermeld worden in voorliggend hoofdstuk, een overtreding³⁶¹.

³⁴⁵ Artikel 35, 2°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁴⁶ Artikel 35, 9°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁴⁷ Artikel 36, 1°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁴⁸ Artikel 36, 2°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁴⁹ Artikel 36, 5°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁵⁰ Artikel 36, 7°, van de wet op het dierenwelzijn. De ontheffingen worden verleend door de Minister bevoegd voor dierenwelzijn en volgens de voorwaarden vastgelegd door de Regering.

³⁵¹ Artikel 36, 8°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁵² Artikel 36, 9°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁵³ Artikel 36, 10°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁵⁴ Artikel 36, 10°, van de wet op het dierenwelzijn (zie ook het koninklijk besluit van 14 februari 1995 tot vaststelling van de lijst van prestatieverbeterende stoffen bij duiven).

³⁵⁵ Artikel 36, 11°, van de wet op het dierenwelzijn. Met 'wettelijke voorwaarden' wordt hier bedoeld de bepalingen uit Hoofdstuk VII van de wet op het dierenwelzijn.

³⁵⁶ Artikel 36, 13°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁵⁷ Artikel 36 van de wet op het dierenwelzijn.

³⁵⁸ Artikel 36 van de wet op het dierenwelzijn. Ontheffingen worden verleend door de Minister bevoegd voor dierenwelzijn.

³⁵⁹ Artikel 36bis van de wet op het dierenwelzijn.

³⁶⁰ Artikel 25, tweede lid, gecombineerd met artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn.

³⁶¹ Elke schending van de wet op het dierenwelzijn, van zijn uitvoeringsbesluiten en van de Europese verordeningen en beschikkingen ter zake is feitelijk strafbaar gesteld, of dat nu op grond is van artikel 35, artikel 36, artikel 36bis of artikel 41 van de wet op het dierenwelzijn. Deze laatste bepaling stelt feitelijk strafbaar, de 'inbreuken op deze wet, op zijn uitvoeringsbesluiten of op de Europese Beschikkingen en Verordeningen ter zake die niet zijn opgenomen in artikelen 35, 36 en 36bis'.

SANCTIES

Los van de hierna opgesomde sancties, en onverminderd andere preventiemaatregelen opgenomen in het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid, in geval van een inbreuk op een verbod om dieren te houden, eerder opgelegd door een gerecht of meer algemeen, een inbreuk op de wet betreffende het dierenwelzijn, zijn uitvoeringsbesluiten of de Europese verordeningen en besluiten op het vlak van dierenwelzijn:

- indien de inbreuk over levende dieren gaat:
  - kunnen de personeelsleden belast met het toezicht de dieren waarover de inbreuk gaat, administratief in beslag nemen³⁶²;
  - kunnen ze, indien nodig, de dieren laten onderbrengen in een geschikte opvangplaats³⁶³; en
  - bepaalt LB, aan wie een kopie van het proces-verbaal van vaststelling van de inbreuk wordt overgemaakt³⁶⁴, de bestemming van het in beslag genomen dier, wat de opheffing van rechtswege van de inbeslagname inhoudt. Deze bestemming bestaat uit het al dan niet tegen waarborgsom teruggeven aan de eigenaar, het verkopen, het in volle eigendom geven aan een natuurlijke persoon of rechtspersoon, het slachten of het zonder verwijl doden van het betreffende dier³⁶⁵; en
- kunnen de personeelsleden belast met het toezicht eveneens de kadavers, het vlees of de voorwerpen die het voorwerp vormen van de inbreuk of die gediend hebben om de inbreuk te plegen, die laatste administratief in beslag nemen en eventueel vernietigen³⁶⁶.

De kosten voor die maatregelen en voor de verwijdering van dode of gedode dieren zijn voor rekening van de eigenaars van de dieren³⁶⁷.

A. Strafrechtelijke sancties

De mogelijke hoofdstraf kan gaan van een gevangenisstraf van 8 dagen tot twee jaar en/of een boete van 50 tot 100.000 euro³⁶⁸, onder voorbehoud van verzachtende³⁶⁹ of verzwarende omstandigheden³⁷⁰ en recidive³⁷¹.

De bevoegde rechtbank is evenwel bij machte om een alternatieve hoofdstraf uit te spreken voor de straf waarvan hierboven sprake is, indien de situatie zich daartoe leent³⁷². In dit geval moet de voorkeur worden gegeven aan het uitspreken van een werkstraf³⁷³.

Het bedrag van de hierboven vermelde boetes is het wettelijke bedrag. Bij een veroordeling moet dit bedrag vermenigvuldigd worden met acht (aangezien de wet erin voorziet dat het bedrag vermeerderd moet worden met 70 opdecimen, hetzij zeventig tienden van dat bedrag)³⁷⁴.

Desgevallend kunnen de bijkomende straffen waarin het Strafwetboek voorziet worden uitgesproken³⁷⁵ en kunnen bijkomende maatregelen opgelegd worden door de bevoegde rechtbank³⁷⁶. Wat dat betreft kunnen of moeten er bijzondere maatregelen inzake dierenwelzijn worden uitgesproken. Zo kan in een vonnis van veroordeling meer bepaald een verbod worden opgelegd, definitief of voor een periode van een maand tot drie jaar, om een of meerdere diersoorten te houden³⁷⁷. Bovendien kan het bevoegde gerecht de verbeurdverklaring uitspreken bij een inbreuk die aanleiding kan geven tot de inbeslagneming van dieren³⁷⁸. Die verbeurdverklaring moet ook uitgesproken worden bij een inbreuk in de vorm van een schending van een verbod om dieren te houden dat reeds werd uitgesproken in een eerder vonnis van veroordeling³⁷⁹. Ze moet ook uitgesproken worden bij dierengevechten of -

³⁶² Artikel 34quater, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁶³ Artikel 34quater, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁶⁴ Artikel 34quater, § 2/1, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁶⁵ Artikel 34quater, §§ 2 en 3, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁶⁶ Artikel 34quater, § 4, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁶⁷ Artikel 34quater, §§ 5 tot 6, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁶⁸ Artikelen 35 tot 36bis en 41 van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met artikel 31, § 1, van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁶⁹ Artikel 85 van boek I van het Strafwetboek.

³⁷⁰ Artikel 36ter, § 1, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁷¹ Artikel 36ter, § 2, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁷² Zie artikelen 37quinquies tot 37septies en artikelen 37octies tot 37undecies van het Strafwetboek.

³⁷³ Artikel 31, § 4, van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁷⁴ Artikel 1 van de wet van 5 maart 1952 betreffende de opdecimes op de strafrechtelijke boeten (*B.S.*, 3 april 1952).

³⁷⁵ Artikel 33bis gecombineerd met artikel 31, tweede lid, van het Strafwetboek en artikelen 35 en 42 tot 43ter van het Strafwetboek.

³⁷⁶ Artikel 36ter, § 3, van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met artikelen 37 tot 41 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁷⁷ Artikel 40 van de wet op het dierenwelzijn.

³⁷⁸ Artikel 43, eerste lid, van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met artikel 34quater (hernummerd artikel 42), § 1, eerste lid, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁷⁹ Artikel 43, tweede lid, eerste zin, van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met artikel 34quater (het vroegere, hernummerde artikel 42), § 1, tweede lid, van de wet op het dierenwelzijn.

schietingen, wat de inzetten, het entreegeld en de voorwerpen of installaties betreft die voor die gevechten of die schietoefeningen worden gebruikt³⁸⁰. Ten slotte, en onverminderd de gevallen van verbeurdverklaring waarin artikelen 42 tot 43bis van het Strafwetboek voorzien, kan de verbeurdverklaring worden uitgesproken van roerende goederen die een gevaar vormen voor het dierenwelzijn, in geval van een inbreuk op de wet op het dierenwelzijn³⁸¹.

De beslissing tot veroordeling wordt in het strafregister van de betrokkene opgenomen (behalve bij opschorting van uitspraak of het verstrijken van de voorziene termijn)³⁸².

B. Administratieve sancties

Het bedrag van de alternatieve administratieve boete gaat van 50 tot 62.500 euro³⁸³, onder voorbehoud van samenloop van meerdere misdrijven³⁸⁴ en recidive³⁸⁵. Dit bedrag kan overigens verlaagd worden onder het wettelijke minimum in geval van verzachtende omstandigheden³⁸⁶.

De alternatieve administratieve geldboete kan gekoppeld worden aan een bevel tot stopzetting van het misdrijf binnen een bepaalde termijn, op straffe van een dwangsom³⁸⁷. Het totale bedrag van de dwangsom mag niet meer zijn dan 62.500 euro³⁸⁸ en kan worden vastgesteld op één bepaald bedrag of op een bedrag per tijdseenheid of per misdrijf. De dwangsom kan worden opgeheven, de looptijd ervan kan worden geschorst gedurende een bepaalde termijn of het bedrag ervan kan worden verminderd op vraag van de persoon aan wie op straffe van een dwangsom het bevel tot stopzetting van het misdrijf binnen een bepaalde termijn werd opgelegd, indien deze persoon in de gehele of gedeeltelijke, definitieve of tijdelijke onmogelijkheid verkeert om aan het bevel te voldoen³⁸⁹.

Ten slotte kan een persoon die met een alternatieve administratieve geldboete strafbaar is, vragen om uitstel van de gehele of gedeeltelijke tenuitvoerlegging van de beslissing tot oplegging van een geldboete, indien deze persoon, binnen de periode van vijf jaar voorafgaand aan de vaststelling van het misdrijf, geen alternatieve administratieve geldboete of strafrechtelijke sanctie heeft gekregen wegens een overtreding op de milieuwetgevingen beschermd door het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid, voor een overtreding rechtstreeks voorzien in dit Wetboek of voor een overtreding voorzien in de wet betreffende het dierenwelzijn³⁹⁰. Het uitstel wordt van rechtswege herroepen indien de betrokken persoon binnen drie jaar vanaf de kennisgeving van de beslissing tot oplegging van een alternatieve administratieve geldboete, een nieuw misdrijf begaat waarvoor een alternatieve administratieve geldboete of een strafrechtelijke sanctie wordt opgelegd³⁹¹.

Foto : © Getty Images

³⁸⁰ Artikel 43, tweede lid, 2 de zin, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁸¹ Artikel 36ter, §3, 1°, van de wet op het dierenwelzijn.

³⁸² Artikel 590 van het Wetboek van Strafvordering.

³⁸³ Artikel 36ter, § 4, van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met artikel 45, derde lid, van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁸⁴ Artikel 36ter, § 4, van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met artikel 48 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁸⁵ Artikel 36ter, § 4, van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met artikel 52 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁸⁶ Artikel 36ter, § 4, van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met artikel 45, vierde lid, van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁸⁷ Artikel 36ter, § 4, van de wet op het dierenwelzijn, gecombineerd met artikel 46 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁸⁸ Artikel 46 van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁸⁹ Artikel 46, derde lid van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁹⁰ Artikel 45/1, eerste lid van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.

³⁹¹ Artikel 45/1, tweede lid van het Wetboek van Inspectie en Milieuaansprakelijkheid.